

seit 1558

Friedrich-Schiller-Universität Jena

Eötvös Loránd Tudományegyetem Budapest

FREMSPRACHENERWERB IN DER ERWACHSENENBILDUNG

vorgelegt von:

Adrienn Szakács – Budapest, Ungarn
Denise Papendik und Isabel Hahn – Jena, Deutschland

Betreuung und Redaktion:

Dr. Helmut Stauche – Jena, Deutschland

IDEGEN NYELVEK TANULÁSA A FELNŐTTKÉPZÉSben

készítette:

Szakács Adrienn – Budapest, Magyarország
Papendik Denise és Hahn Isabel – Jena, Németország

Szakvezetés és szerkesztés:

Dr. Stauche Helmut – Jena, Németország

Gliederung – Tartalomjegyzék

1. Das Verbreitungsgebiet der Sprachen	4
1. A különböző nyelvek rejtelméi	4
1.1 Die Geschichte des Fremdsprachenlernens	6
1.1 A nyelvtanítás története	6
1.2 Die Indogermanische Sprachfamilie	9
1.2 Az Indo-európai nyelvcsalád	9
1.3 Von der Finno-ugrischen Sprachfamilie zur Amtssprache Ungarisch	11
1.3 A finnugor nyelvcsaládtól a hivatalos magyar nyelvig	11
2. Lebenslanges Lernen in der Erwachsenenbildung	13
2. Élethosszig tartó tanulás az EU-ban	13
2.1 Fremdsprachenlernen innerhalb der Erwachsenenbildung	18
2.1 A nyelvtanulás, mint a felnőttoktatás része	18
2.2 Warum Fremdsprachen wichtig sind und damit speziell betrachtet werden sollen	23
2.2 Miért olyan fontosak az idegen nyelvek és miért kapnak különleges figyelmet	23
2.3 Wie sieht es bei uns aus? Ein Blick in die Praxis	27
2.3 Hogy is néz ki ez a valóságban? Egy gyakorlatias bemutatás	27
2.4 Besuchte Institutionen in Budapest	37
2.4 Magyarországon meglátogatott Intézmények	37
2.4.1 Der Kossuth-Klub	39
2.4.1 A Kossuth klub	39
2.4.2 Die Sprachschule Inter Club	41
2.4.2 Interclub nyelviskola	41

3. E-Learning	44
3.1 Historische Hintergründe des E-Learning	46
3.1 Az E-learning létrejöttének történelmi előzményei	46
3.2 Was ist E-Learning?	48
3.2 Mi az E-learning?	48
3.3 Vorteile des elektronischen Lernens	50
3.3 Az elektronikus tanulás főbb előnyei	50
3.4 Problematische Aspekte der Methode E-Learning	53
3.4 Problémás pontok, amik még megoldásra várnak	53
3.5 Technische Grundlagen	57
3.5 Technikai háttér	57
3.6 Lehren und Spracherwerb mit Hilfe des E-Learning	59
3.6 Nyelvtanulás és tanítás e-learning segítségével	59
3.7 Resümee	63
3.7. Összegzés	63
4. Fazit	64
4. Fácit	64
5. Literatur und Quellen – Irodalom és források	68

Zwei Anmerkungen – két megjegyzés:

1. *Die einzelnen Kapitel dieser Studie beleuchten jeweils interessante Aspekte aus dem einem oder dem anderen Land. Die Studie ist mithin nicht komparatistisch angelegt. – A tanulmány egyik fejezetei rávilágítanak az egyik vagy a másik országból származó érdekes szempontokra. A tanulmány ezért nem összehasonlító jellegű.*
2. *Alle Fußnoten mussten aus technischen Gründen in Endnoten umgewandelt werden. – Technikai okokból kifolyólag a lábjegyzeteket át kellett változtatni végjegyzetekké.*

1. Das Verbreitungsgebiet der Sprachen

Für einen Deutschen ist es aufgrund des germanischen Ursprungs, welcher mehrere Sprachen miteinander verbindet, relativ einfach, Englisch, Niederländisch oder auch Dänisch zu erlernen. Für eine Russisch sprechende Person dagegen ist es aufgrund der gemeinsamen slawischen Volkszugehörigkeit einfacher, eine Sprache, wie zum Beispiel Tschechisch, Slowakisch, Polnisch oder Serbokroatisch, zu lernen. Italiener haben wenige Probleme mit dem Erwerb von Französisch, Spanisch oder Portugiesisch, da diesen Sprachen der lateinische Ursprung gemeinsam ist.

Betrachtet man das gesamte Feld der Sprachfamilien mit allen Einzeldisziplinen, so findet man eine Verbindung aller durch einen ur-indoeuropäischen Ursprung. Linguisten reden dabei auch von einem genetischen Zusammenhang der Sprachen, welcher sich schließlich differenziert in der jeweiligen Kultur, Kommunikation und Sitte des Landes äußert.

Der Erwerb einer Fremdsprache zählt heute mehr und mehr zu den Schlüsselqualifikationen im Berufsleben und in der Wirtschaft. Aus diesem Grund widmet sich die folgende Arbeit dem Erwerb einer Fremdsprache und beleuchtet unter anderem, welche Vor- und Nachteile bestimmter Methoden es gibt, sowie welches

1. A különböző nyelvek rejtelsei

Egy német ember számára egész könnyű hollandul, angolul vagy dánul megtanulni. Ez a könnyűség abba rejlik, hogy ezek a nyelvek német eredetűek. Egy orosz anyanyelű embernek könnyű megtanulnia csehül, szlovákul, lengyelül és horvátul köszönhetően a közös szláv eredetnek és az erős orosznyelvi hatásnak. Az olaszoknak pedig nem okoz nagy nehézséget franciául, spanyolul vagy portugálul megtanulniuk. Ezek a nyelvek római eredetűek.

Ha az ember a nyelveket egy nagy egészként kezeli az összes individuális nyelvvel akkor látni fogja, hogy az összes kapcsolatban áll egymással. Az európai nyelvek közös kiindulópontja az indoeurópai nyelvcsalád. A nyelvészek szerint genetikai kapcsolat is van e nyelvek között. Látni fogjuk, hogy ez a kapcsolat különbözik az országok kultúrájában, kommunikációjában és szokásaiban.

Manapság az alapképzettség közé tartozik a nyelvtudás, mind a szakmai, mind a gazdasági területeken. Ezért ez a kutatás a nyelvek elsajátításának módjait mutatja be, és többek között rámutat arra, hogy mik az előnyök és mik a hátrányok a nyelvtanulásban, illetve milyen lehetőségek adóttak.

aktuelle Methodeninventar geboten wird.

Vordergründig ist in unserer Arbeit neben den Methoden und verschiedenen Einrichtungen, wo insbesondere Erwachsene Fremdsprachen erlernen können, immer der Vergleich zwischen Ungarn und Deutschland. Im zweiten Punkt sollen dabei Interviews und Besuche einzelner Institutionen den empirischen Teil der Arbeit ausmachen.

Als speziellen methodischen Ansatz haben wir das Gebiet des E-Learning gewählt, welches besonders in der Erwachsenenbildung einen viel versprechenden Trend darstellt.

In der vorliegenden Arbeit sind natürlich nur einige Aspekte der Erwachsenenbildung mit Fokus auf das Erlernen einer Fremdsprache vertreten. Neben dem Schwerpunkt der praktischen Methoden sind selbstverständlich auch theoretische Lernmodelle zentral. Wir beschäftigen uns jedoch hauptsächlich mit den praktischen Aspekten, um einen lebensnahen Eindruck in das Thema zu vermitteln.

A felnőttek oktatásában használt különböző módszereket hasonlítjuk össze, a magyar és a német rendszer alapján. A munkánk teoretikus részéhez még további interjúk és intézménylátogatások adnak alapot.

Egy különleges módszertani elemet is bemutatunk, még hozzá az „E-learning”-et. Ez a mai felnőttoktatásban különösen divatos módszer.

Így ebben a kutatásban a felnőttoktatás módszereit mutatjuk be, különös tekintettel a nyelvoktatásra. A gyakorlati módszerek bemutatása mellett a tanulás elméleti módszereit is szemügyre vesszük. Viszont a pontos bemutatás érdekében inkább a mindennapos, gyakorlati módszereket reprezentáljuk.

1.1 Die Geschichte des Fremdsprachenlernens

Rückblickend in die Geschichte der Menschheit ist es immer die jeweilige Staatsmacht eines Landes gewesen, die darüber entschied, welche zweite Sprache gelehrt werden sollte. Eine Welt-sprache für alle kann es nicht geben. Aufgrund der rasanten Entwicklung aller Sprachen gibt es keine, die alle anderen in diesem Sinne überflügelt hätte.

Das Erlernen der Sprache und der damit verbundene Unterricht begann zur Zeit der griechischen Antike und der römischen Kultur. Im Zuge der Ausbreitung des römischen Reiches und damit auch dessen Kultur war es die Sprache der Griechen, welche die damals meist gesprochene Sprache ausmachte. Wohlhabende römische Bürger fanden Gefallen daran, nach Griechenland zu reisen und die Sprache dort im Ursprung zu erlernen.

Im Mittelalter waren es die Mönche, die den Bildungsgrad und die Spracherweiterung beherrschten. In dieser Zeit nahmen die lateinischen Neosprachen weitgehend Form an. Im Verlaufe der Geschichte gehörte das Beherrschen der lateinischen Sprache im Zeitalter des Rittertums zu den sieben Haupttugenden der Ritter. Mit dem Verbreiten der französischen Kultur der Troubadoure wurde die französische Sprache neben dem Latein zu einer der vorherrschenden und meist gesprochenen Sprachen in Europa.

1.1 A nyelvtanítás története

A történelem során mindig egy uralkodó nemzet határozott meg, hogy milyen nyelvet tanuljanak és tanítsanak második nyelvként egyes országokban. Egyetlen egy uralkodó nyelv azonban a világ egyik nyelve sem lehet, mert minden nemzet nyelve nagyon fejlett és emiatt egyik sem tud túlnőni a másikon.

A nyelvtanulás és tanítás az ókori Görögországból, később Rómából indult útjára. Később, ahogy a Római Birodalom terjeszkedett a latin műveltség vált népszerűvé és vele együtt a görög nyelv is. A tehetős római polgárok görögül tanultak és sokat utaztak Görögországba, hogy a nyelvet anyanyelvi környezetben sajátíthassák el.

A középkorban a szerzetesek terjesztették a műveltséget. Ekkor tájt alakultak ki Európában a neolatin nyelvek. A lovagkorban a hét fő erény közé tartozott a nyelvtudás is. A francia trubadúr kultúra terjedésével a francia nyelv is terjedni kezdett és a latin mellett meghatározó nyelvvé vált. A vallásosságot és a latin nyelvet felváltó felvilágosodás és a világi tudományok egyre inkább segítettek kialakítani a kisebb nemzeti nyelveket. A XVIII. században 16 európai nyelvet tartottak számon, ez a XIX. századra a nemzeti

Während der Aufklärung und des Aufkommens weltweiter Wissenschaften rückten nationale Sprachen anstelle der lateinischen Sprachkultur nach vorn. Im 19. Jahrhundert wurden 30 nationale Sprachen in Europa notiert, dagegen waren es im 18. Jahrhundert nur 16 Sprachen.

Das 20. Jahrhundert war jenes der starken Verbreitung der französischen und deutschen Sprache in Europa. Das Französische wurde führend als internationale Protokollsprache, und das Deutsche wurde beliebt als Sprache der beschreibenden Wissenschaften. Heutzutage, im 21. Jahrhundert, ist es das Englische, welches die internationale Kommunikation beherrscht.

In Ungarn war es König István I., der im Mittelalter beschloss, in allen Dörfern eine Kirche errichten zu lassen, in welcher auch Unterricht für die Gemeinden stattfinden sollte. Im 15. Jahrhundert mussten die Lernwilligen fromme Texte aus dem Lateinischen lesen und auswendig lernen. In den später errichteten Volksschulen war es das Ziel des Unterrichts, lateinisch-ungarische Wortpaare zu studieren. Die ersten in Ungarn herausgegebenen Wörterbücher waren einsprachige lateinische Wörterbücher mit Synonymen und Erklärungen der Grammatik und Etymologie.

Aufgrund der rasanten Ausbreitung des deutschen Reiches im 19. Jahrhundert und der Zugehörigkeit Ungarns zum k.u.k. austro-ungarischen Imperium wurde auch in den Schulen Ungarisch

nyelvek saját fejlődésének köszönhetően 30-ra nőtt.

A XX. századra mind a francia, mint a német nyelv vált nagyon elterjedtté Európában. A francia, mint nemzetközi protokoll nyelv, a német, mint a leíró tudományok nyelve vált népszerűvé.

Manapság, a XXI. században az angol nyelv az, amely a nemzetközi kommunikáció nyelve.

Magyarországon a középkorban I. István király rendelte el, hogy minden 10 falunak kötelező templomot építenie és a plébániákon folyt a tanítás. A XV. században, az iskolákban vallásos jellegű szövegeket kellett olvasniuk és memorizálniuk a diákoknak. Ezeket keresztül mindennap tanultak latin szavakat és így megtanultak latinul is. Az elemi iskolákban elég hamar elkezdték a latin-magyar szó párok tanítását. A korabeli szótárak egynyelvű latin szótárak voltak, melyek szinonimákat, nyelvtani és etimológiai magyarázatot is tartalmaztak.

A XIX. században Magyarország az Osztrák-Magyar Monarchia része lett, ebből kifolyólag a kötelező idegen nyelv a német lett. A felsőfokú oktatásban a német mellett még mindig jelen volt a latin

lediglich als zweite Sprache unterrichtet. Die Verbreitung der deutschen Sprache war bis zum Ende des Zweiten Weltkrieges in Ungarn bestimmend.

Im Zuge der Diktatur Ungarns durch das sowjetische Regime beherrschte Russisch das Fremdsprachenfeld. Problematisch war dies nicht zuletzt aufgrund der Tatsache, dass es in Ungarn nur wenige gut ausgebildete Russischlehrer gab und der Unterricht deshalb nicht auf einem hohen Bildungsniveau ablief.

Nach dem Regierungswechsel 1989 hielten die westlichen Sprachen in Ungarn Einzug. Die ersten Sprachschulen starteten bereits 1982, jedoch ihr massenhaftes Erscheinen geschah erst nach der ungarischen „Wende“ im Jahre 1990. 2001 gab es allein in Budapest 180 Sprachschulen. Heute ist das Englische die verbreitetste Sprache, ihre Beliebtheit nimmt immer stärker zu. Die heutige Bildungspolitik strebt danach, den Englischunterricht in allen allgemeinbildenden und Mittelschulen verbindlich einzuführen.

is. A német nyelv egészen a második világháborúig meghatározó nyelv volt hazánkban.

A háború elvesztése után hazánk a Szovjet birodalomhoz tartozott, így egy újabb nyelv, az orosz lett kötelező az iskolákban. Ehhez persze azt is hozzá kell tenni, hogy sok helyen nem voltak igazi orosz nyelvtanárok, emiatt a tanítás sem lehetett magas szintű.

Majd a rendszerváltás után teret hódítottak a nyugati nyelvek is Magyarországon. Az első nyelviskolák igaz, hogy 1982-ben indultak, de tömeges megjelenésük csak a rendszerváltás után, 1990-ben indult meg. 2001-ben 180 nyelviskola működött Budapesten. Manapság hazánkban is az angol a legelterjedtebb idegen nyelv, ezen a nyelven szeretnék megtanulni egyre többen. A jelenlegi oktatáspolitikai tervek szerint néhány éven belül kötelezővé szeretnék tenni az angolt, mint idegen nyelvet az általános és középiskolákban.

1.2 Die Indogermanische Sprachfamilie

Die meisten europäischen Sprachen haben eine gemeinsame Wurzel, die als indogermanisch oder indoeuropäisch bezeichnet wird. Zu den indogermanischen Sprachen gehören zum Beispiel Englisch, Spanisch, Deutsch, Dänisch, Russisch – fast alle europäischen Sprachen aber auch die Sprachen des indoiranischen Sprachzweigs. Über den Ursprung und die Verbreitung des Indogermanischen gibt es zahlreiche Theorien. Eine der verbreitetsten ist, dass der indogermanische Stamm, der im östlichen Europa angesiedelt war, sich schrittweise über den gesamten Kontinent ausbreitete. Man schätzt, dass die Wanderung vor ungefähr 4.000 Jahren, also etwa 2.000 Jahre vor Christus, begann.

Die Unterschiede in den Sprachen werden dadurch erklärt, dass das Indogermanische sich mit den einheimischen Sprachen vermischt und assimilierte. Es erfolgte also eine so genannte Sprachsynthese, die in differenzierte europäische Sprachen mündete.

Aus dem Indogermanischen haben sich schließlich Sprachfamilien herausgebildet, wie beispielsweise das Romanische, Slawische und Germanische. Zu der germanischen Sprachfamilie gehört unter anderem das Englische, Niederländische, Dänische, Schwedische und Deutsche. Die deutsche Sprache entwickelte sich aus

1.2 Az Indo-európai nyelvcsalád

A legtöbb európai nyelvnek közös a kiinduló pontja, méghozzá az indo-európai vagy germán nyelvcsalád. Az angol, spanyol, német, dán és orosz nyelvek például, de az indo-irán ág nyelvei is, az indo-európai nyelvcsalád tagjai. Számos találgatás van azzal kapcsolatban, hogy hogyan alakult ki ez a nyelvcsalád és hogyan terjedt el. Az egyik legismertebb elmélet, hogy az indo-európai törzs Európa keleti részén telepedett le és onnan terjeszkedett át az egész kontinensre lépésről lépésre. A tudósok azt feltételezik, hogy ez a terjeszkedés 4000 évvel ezelőtt kezdődött.

A nyelvcsaládon belüli különbségeket a helyi nyelvek kialakulásával magyarázzák, amelyek aztán keveredtek az indo-európai nyelvekkel. Ez az úgynevezett beszéd szintézis vezetett az európai nyelvek differenciálódásához.

Végül pedig több nyelvcsalád is kialakult az indo-európaiból, mint például a román, a szláv és germán nyelvcsaládok. A holland, a dán a svéd és a német nyelvek a germán nyelvcsaládba tartoznak. A német nyelv a germán nyelvcsaládból alakult ki kr.u. 750 és 1050 körül. Az ó németben viszont nem volt egy homogén német nyelv

dem Germanischen um 750 bis zirka 1050. Im Althochdeutschen gab es noch kein einheitliches Deutsch, weswegen keine guten Sprachvergleiche möglich sind. Erste sprachliche Regelungen kommen im Mittelhochdeutschen, zirka von 1050 bis 1450 auf, wobei am Ende dieser Periode die Erfindung des Buchdrucks eine bedeutende Rolle spielt. Vom modernen Deutsch spricht man ungefähr erst ab dem 16. Jahrhundert.

Trotz der offensichtlichen Unterschiede, die das Deutsche verglichen mit anderen europäischen Sprachen hat, besteht eine Vielzahl von semantischen und syntaktischen Gemeinsamkeiten, was ein gemeinsames Sprachsystem auszeichnet.

Insgesamt betrachtet, unterscheiden sich die Sprachfamilien auf der ganzen Welt jedoch gravierend. So ist es zum Beispiel für das indogermanische Sprachsystem typisch, dass man Kasus, Genus und Tempus unterscheidet. Solche Unterscheidungen kennt beispielsweise das japanische Sprachsystem nicht.

Den Genus kennt die ungarische Sprache nicht, was deutlich macht, dass Deutsch und Ungarisch nicht zu einem System gehören. Das Besondere an der ungarischen Sprache wird im nächsten Kapitel weiter beleuchtet.

ezért ezt a nyelvet, ezekben az évszázadokban nagyon nehéz volt elkülöníteni. Az első nyelvtani szabályok kialakulása 1015 és 1450 közé tehetőek, amihez nagyban hozzájárult a nyomtatás kialakulása is. Mégis, a modern német nyelv kialakulásának a kezdete csupán a 16. században kezdődött.

Annak ellenére, hogy nyilvánvaló különbségek vannak a német nyelvben, melyek eltérnek a többi európai nyelvtől, mégis nagyon sok szemantikus és szintaktikus azonosságot lehet felfedezni az európai nyelvekkel. Ez az amit egy közös nyelvészeti rendszer megkülönböztet.

A nyelvtani szerkezetek a világ összes nyelvében erősen különböznek. Az indo-európai nyelvcsalád tipikus vonása, hogy megkülönbözteti az igeidőket, az eseteket és a nemeket. Ilyen megkülönböztetések például a japán nyelvrendszerben nem található.

Mivel a magyar nyelv a nemeket nem ismeri, ez arra enged következtetni, hogy a német és magyar nyelv különböző nyelvrendszerekhez tartozik. A magyar nyelv jellemzőit a következő fejezetben világítjuk meg bővebben.

1.3 Von der Finno-ugrischen Sprachfamilie zur Amtssprache Ungarisch

Ungarisch gehört zur zirka 4000 bis 5000 Jahre alten uralischen Sprachfamilie, dazu gehören unter anderem auch die Landessprachen Finnisch, Estnisch oder Mari. Die Bezeichnung für alle diese Sprachen ist finno-ugrische Sprachgemeinschaft der uralischen Familie. Auch vor dem o.g. Zeitraum gab es die urfinnougrische Sprache, die führend war im Gebiet vom Baltikum bis zum Ural, wobei es sich dabei vielmehr um eine geographische Verbindung mit ur-uralischen Dialekten handelte. Diese Sprachfamilie kann man heute nur ansatzweise rekonstruieren.

Konkret sprechen Wissenschaftler jedoch von einer Spaltung der finno-ugrischen Sprachfamilie in den ugrischen Zweig, zu dem die ungarische Sprache gehört und den finnischen Zweig, zu welchem die permischen Sprachen zählen.

Merkmale der großen finno-ugrischen Sprachfamilie sind Vokalharmonie und keine grammatikalischen Geschlechter. Es handelt sich um eine agglutinierende Sprache, das heißt, es werden mehr Suffixe als Präfixe verwendet. Suffixe ersetzen auch viele Präpositionen und Pronomen.

Anhand der Analyse von Wortähnlichkeiten lassen sich frühe Kontakte zur indogermanischen Sprachwelt vermuten. Etwa 25 Millionen sprechen heute eine finno-ugrische Sprache.

1.3 A finnugor nyelvcsaládtól a hivatalos magyar nyelvig

A magyar nyelv egy másik, nevezetesen az Uráli nyelvcsaládba tartozik, melynek nyelvei a finn, észt és mari nyelvek. Ezeket a nyelveket kr.e. 4000 és 5000 körül Finn-Ugor nyelveknek hívták, melyek az uráli nyelvek családjába tartoztak. Ez előtt a ős finnugor nyelv volt az uralkodó a Balti tenger és az Urál hegység vidékein ahol ez volt a földrajzi összekötő kapocs a sokfajta uráli nyelvjárás között így, egy kezdetleges nyelvcsalád körvonalazódhat ki.

A tudósok azonban arra a következtetésre jutottak, hogy ketté szakadt ez a nyelvcsalád, méghozzá az Ugor nyelvcsaládra, amelyhez a magyar is tartozik, illetve a Finn nyelvcsaládra, melyhez a Permi nyelvek tartoznak.

Ennek a nagy Finnugor nyelvcsaládnak a közös vonásai a hangrendi illeszkedés, nincsenek nyelvtani nemek. A magyar az agglutináló nyelvek közé tartozik, melyekben több az utótag mint az előtag.

A szavak hasonlóságának alapján kapcsolatot lehet felfedezni az Indo-germán nyelvcsaláddal. Napjainkban nagyjából 25 millióan beszélik a finnugor nyelveket.

Speziell bei der ungarischen Sprache, dem Magyarischen, handelt es sich um die einzige nicht-indoeuropäische Sprache des mitteleuropäischen Raums, die heute von 13,5 Millionen Menschen gesprochen wird. Auffällig ist im Vergleich zur deutschen Sprache, dass es viel weniger Abweichungen durch Dialekte innerhalb der Sprache gibt. Man zählt insgesamt neun verschiedene ungarische Dialekte. Die magyarische Sprache wird mit lateinischen Buchstaben geschrieben. Aufgrund der jahrelangen Völkerwanderung gemeinsam mit der türkischen Ethnie in der Geschichte findet man im ungarischen Wortschatz auch einige türkische Sprach-elemente.

Seit dem 1. Mai 2004 zählt Ungarisch zur anerkannten Amtssprache innerhalb der Europäischen Union durch den Beitritt Ungarns zur EU.

Egyedül a magyar nyelv nem tartozik az Indo-európai nyelvek családjába. Közép-európában 13.5 millióan beszélik ezt a nyelvet. Figyelemre méltó, hogy a német nyelvvel szemben sokkal kevesebb különbség és dialektus van a magyarban. Mindösszesen 9 dialektus található a magyar nyelvben. A magyar nyelv latin betűket használ és mivel több évszázadon keresztül a török birodalom része volt ezért néhány török elem is bekerült a nyelvbe.

2004. május 1. óta – Magyarország csatlakozott az Európai Unióhoz – a magyar hivatalos nyelv az EU-ban.

2. Lebenslanges Lernen in der Erwachsenenbildung

Der deutsche Bildungsrat definierte im Jahre 1970 die Erwachsenenbildung als Fortsetzung oder Wiederaufnahme organisierten Lernens nach Abschluss einer unterschiedlich ausgedehnten ersten Bildungsphase. Dabei wird Erwachsenenbildung sehr häufig synonym mit dem Begriff der Weiterbildung in Verbindung gebracht. Rein rechtlich betrachtet hat jede Person das Recht auf eine freie Entfaltung ihrer Persönlichkeit, wobei an dieser Stelle dem Staat die Pflicht zufällt, Erwachsenenbildung zu fördern.

Zum Zwecke der Förderung erstellte das deutsche Bundesministerium für Bildung und Forschung am 5. Juli 2004 ein Programm gemeinsam mit Experten des Lebenslangen Lernens in unterschiedlichen Stadien des Lebens. An dieser Stelle beleuchten wir jedoch nur die Strategien für Lebenslanges Lernen von Erwachsenen. Lebenslanges Lernen meint dabei sowohl informelles als auch formales Lernen, welches der Mensch mehr oder weniger selbstständig im Laufe seines Lebens ausübt. Informelles Lernen bedeutet dabei, dass man sein Wissen allgemein erweitert, z.B. durch Ausübung von Hobbys oder in alltäglichen Lebenssituationen. Dagegen bedeutet formales Lernen, sein Wissen in Einrichtungen zu erwerben, wie zum Beispiel in Volkshochschulen oder in Weiterbildungsinstitutionen.

2. Élethosszig tartó tanulás az EU-ban

1970-ben a német tanulási tanácsadó megfogalmazta, hogy a felnőttkori tanulás a tovább tanulás ill. újratezdés szervezett oktatás során miután sokat tűnődtek azon, hogyan is lehetne ezt definiálni. A felnőttoktatást sokszor összekeverik a tovább tanulásal. Minden személynek joga van a személyiségét fejleszteni és hogy részt vegyen felnőttoktatásban.

A Központi Oktatási Minisztérium egy programot ajánlott szakértőkkel egyetemben szakmai továbbfejlesztési célokra az élethosszig tartó tanulás keretein belül 2004. Július 5.-ével kezdődően. De itt csupán a felnőttek élethosszig tartó tanulásáról van szó. Az élethosszig tartó tanulás formális és informális tanulást is magába foglal és a tudást, melyet életük során halmoztak fel az emberek. Az informális tanulás azt is jelenti, hogy az ember a hobbi vagy mindennapi tapasztalatai által szerzi a tudását. A formális tanulás viszont azt jelenti, hogy valamilyen mechanizmus által, iskolákban, intézményekben vagy tanfolyamok által növeljük a tudásunkat.

Aber warum liegt dem Staat soviel an Bildung?

Erstens natürlich, weil Bildung in den Gesetzen verankert ist und sich der Staat an diese halten muss. Zweitens, weil Lebenslanges Lernen hilft, den Zusammenhalt in der Gesellschaft zu stärken und Ausgrenzungen so weit wie möglich zu vermeiden. Im Rahmen einer Gesamtstrategie wird das Ziel verfolgt, das Bildungsniveau zu erhöhen, allen Menschen mehr Chancen zur persönlichen, ihren Begabungen entsprechenden gesellschaftlichen und beruflichen Entwicklung zu ermöglichen und den Standort Europa mit zu gestalten.⁴¹ Lebenslanges Lernen ist also der Schlüssel für den persönlichen, gesellschaftlichen und wirtschaftlichen Erfolg.

Das Programm für Lebenslanges Lernen ist keine deutsche Erfindung, die Europäische Union hat ebenfalls Richtlinien zur Weiterentwicklung der Bildung in ihre Gesetze aufgenommen. Somit gilt das für Deutschland Ausgeführte für alle europäischen Mitgliedsstaaten.

Pointiert meint Lebenslanges Lernen nicht nur, Berufsqualifikation zu erwerben und zu erweitern, sondern gleichfalls den Wiedereinstieg in die Bildung zu ermöglichen, Kompetenzen zu zertifizieren, neue Lehr- und Lernformen anzubieten und Anpassungen an neue persönliche, wirtschaftliche und gesellschaftliche Anforderungen zu meistern.

Das Besondere an der Erwachsenenbildung ist, dass sie bei wei-

De vajon miért érdeke az államnak ennyire az oktatás?

Először is azért, mert az állami oktatás törvénybe van foglalva. Másodszor pedig azért, mert az élethosszig tartó tanulás erősíti a társadalomban lévő kooperációt és segít elkerülni a kihullást amennyire csak lehet. A totális kontextus fényében az egész emberiség oktatásának célja, hogy maximalizálják az esélyeiket a magánéletükben és munkájukban és ezáltal hozzájáruljanak Európa fejlődéséhez. Ez azt jelenti, hogy az élethosszig tartó tanulás a kulcs a személyes, szociális és gazdasági sikerhez.

Az élethosszig tartó tanulás programja nem kizárólag német találmány, ami azt jelenti, hogy az Európai Uniónak is megvannak a maga törvényei a tanulást illetően. A tagállamok felelősek azért, hogy az oktatást ezen szabályok szerint vigyék véghez.

Az élethosszig tartó tanulás során nem csak szakmai tudást lehet elsajátítani, de a formális oktatásba is be tudnak általa kapcsolódni a felnőttek ahol új tanulási és tanítási formákkal találkozhatnak melyek által új személyiséget is kialakíthatnak valamint a gazdasági és szociális trendekhez is tudjanak igazodni.

A felnőttoktatás egyik sajátossága, hogy kevésbé van intézetekhez

tem nicht mehr so institutionell organisiert ist wie im Lebensabschnitt zuvor. Dies soll heißen, Erwachsene können und müssen selbstständig entscheiden, was sie lernen wollen, wann, wie, mit wem etc. Individualität und Eigenverantwortlichkeit sind charakteristisch im Erwachsenenalter. Danach müssen sich auch die Strategien richten, die die Bildung erwachsener Menschen weiter ausbauen sollen.

Zum Ersten muss eine neue Lernkultur propagiert werden. Die Erwachsenen müssen Bildung als Chance begreifen, um persönlich und beruflich weiter voranzukommen und dürfen Bildung nicht als Zwang vom Betrieb oder Staat ausgehend verstehen. So zum Beispiel, eine neue Sprache deshalb zu lernen, weil Verwandte in einem anderen Land leben und man zu diesem Land eine besondere Beziehung hat. Dabei kann diese Sprache, aber muss nicht zwangsläufig auch im Beruf zur Geltung kommen. Erwachsenenbildung muss also bestrebt sein, neue Motivationen aufzuzeigen. Beispiele hierfür sind höhere Entlohnung, aber auch Lernfeste, Weiterbildungspreise oder betriebliche Wettbewerbe. Zur der neu motivierten Lernkultur gehört aber auch, dass man für alle Bürger einen Einstieg in die Bildung ermöglicht, wie zum Beispiel durch Integrationskurse oder durch das Nachholen von Schulabschlüssen.

kötvé, mint a fiatalabb kori oktatás. A felnőttek függetlenül eldönthetik, hogy mely dolgokat akarják tanulni és mikor. A felnőtt kor sajátosságai az önállóság és a személyes felelősségvállalás. A tananyagoknak és a stratégiáknak ezekhez a sajátosságokhoz kell alkalmazkodniuk a felnőttoktatás során.

Először egy új tanulási kultúrát kell bemutatnunk. A felnőtteknek meg kell érteniük, hogy a tanulás esély arra, hogy bővítsék tudásukat valamint képességeiket és nem szabad azt gondolniuk, hogy ez egy állam vagy a munkaadójuk által kiszabott büntetés. Például vannak olyanok, akik azért tanulnak nyelvet, mert egy rokonuk egy másik országban él /élt. Később az is kiderülhet, hogy ezt a nyelvtudást fel tudja használni a munkája során. A felnőttképzésnek tehát arra kell törekednie, hogy új motivációkat teremtsen. Erre vonatkozó példák magasabb juttatások, de különböző tanulási ünnepek, továbbképzési díjak vagy üzemi versenyek. Ehhez az új tanulási kultúrához még az is hozzátartozik, hogy a kormány támogassa és lehetőséget biztosítson arra, hogy mindenki tudjon tanulni, például integrációs programokkal, és hogy az emberek életük későbbi szakaszában is megszerezhessék a diplomát.

Die Herausforderung in der Erwachsenenbildung besteht darin, Angebote zu schaffen, die man mit der Familie und dem Beruf vereinbaren kann. Dazu wurden verschiedene Modelle entwickelt. Zum Beispiel durch frei gestaltbare Lernprogramme am Computer, E-Learning oder auch durch Lernen am Arbeitsplatz. „Der Lernprozess wird durch Wissens-, Technologie- und Kompetenztransfer so gestaltet, dass Arbeitnehmerinnen und Arbeitnehmer aller Ebenen ihre Beschäftigungsfähigkeit verbessern können.“¹

In der Praxis wird dieses Lernen oft modularisiert betrieben. Doch nicht allein im Bereich des berufsbegleitenden Lernens findet eine Modularisierung statt, sondern auch im Kontext von Lernen und Familie. Die Vorteile der Strategie der Modularisierung sind, dass man das Lernen im Alltag einbinden kann und somit durchaus mehr Menschen motiviert werden können, sich weiterzubilden.

Es ist somit eine der wichtigsten Aufgaben der Regierung, Module zu entwickeln und auszubauen sowie deren praktische Umsetzung zu fördern.

Doch nicht allein die Motivation und Lehr-, beziehungsweise Lernmethoden sollen verändert werden, man möchte die zukünftigen Lernenden auch besser bezüglich ihrer Entscheidung beraten, welches Lernangebot für ihre individuelle Lebensplanung, Bedürfnisse und Vorkenntnisse das Beste ist. Damit soll erreicht werden, dass das Lernen erfolgreicher wird und es nicht zu zahlreichen

A felnőttoktatás legfőbb kihívása, hogy az oktatásszervezőknek figyelembe kell venniük azt is, hogy a felnőtteknek van egy fő munkahelyük ahol szintén teljesíteniük kell. Erre sokféle modellt dolgoztak ki. Például a szabadbeosztású tanulást a számítógépek segítségével, azaz E-learning, vagy a munkahelyeken való oktatás. „A tanulási technika előre elrendezett technológiai és hatósági tudás átadása olyan módon, hogy minden dolgozó bővíthesse tudását amelyre a későbbiek során is számíthat.”¹

Technikai kifejezéssel élve ez a modularizáció. De a modulokban elsajátítható tudás nem csupán szakmai, hanem a családi életet is segítheti. A modularizáció előnye, hogy a tanulást bele lehet illeszteni a mindennapi tevékenységek közé ami azt jelenti, hogy egyre több ember tudja hasznosítani a tudását.

Ezért ez egy nagyon fontos feladata az államnak, hogy hirdesse ezeket a modulokat.

Nem csupán a motivációt és a tanulási módszereket kell megváltoztatni, de az embereket tájékoztatni kell arról, hogy mely program lenne számukra a legmegfelelőbb. Így a tanulás egyre sikeresebb lesz és csökken azok száma akik kihullnak a tanulásból, mert ha valakit kudarc ér, akkor nagyon nehezen áll újra talpra és szedi össze magát.

Abbrüchen kommt, denn nach Misserfolgen wird es umso schwerer, sich erneut für das Lernen zu motivieren.

2.1 Fremdsprachenlernen innerhalb der Erwachsenenbildung

In Deutschland herrscht ein kooperativer Pluralismus von Anbietern, wie zum Beispiel öffentliche, kirchliche oder gewerkschaftliche Träger, welche die Erwachsenenbildung vorwärts bringen wollen. Institutionen, wie beispielsweise Familienbildungsstätten, Volkshochschulen, Akademien, private Bildungseinrichtungen und Hochschulen geben den meist im Berufsleben stehenden Erwachsenen die Möglichkeit, weitere Bildungsziele zu verwirklichen.

„DIE – Deutsches Institut für Erwachsenenbildung“, so lautet der Name der bundesweiten Zentrale mit Sitz in Bonn für Fort- und Weiterbildung im andragogischen Bereich.

Dieses Institut für Erwachsenenbildung ist ein unabhängiges wissenschaftliches Serviceinstitut, unter anderem für den gesamten Bereich der Weiterbildung in Deutschland. Es vermittelt zwischen Wissenschaft und Praxis der Erwachsenenbildung und stellt Grundlagen für eine praxisorientierte Forschung bereit. Es beschäftigt sich also mit der Entwicklung im Feld der Erwachsenenbildung, wobei eine konstante Methodenevaluation und Modernisierung der diversen Weiterbildungsarten im Auge behalten wird. Mit seinen Fortbildungen und Beratungen ist das DIE eng mit der Weiterbildungsbranche verbunden und kann dadurch die

2.1 A nyelvtanulás, mint a felnőttoktatás része

Németországban nagyon sok tanfolyam van, az állami intézetektől kezdve egyházak és privát cégek állnak rendelkezésre melyek terjeszteni szeretnék a felnőttoktatást. A következő intézmények kínálnak felnőttoktatási programokat: családi oktatási központ, felnőttek középiskolái, akadémiák, privát oktatási intézmények és egyetemek.

A „DIE“ a Német Felnőttoktatási Intézet a neve annak az intézetnek, melynek székhelye Bonnban van, és amely felelős a felnőttoktatásért illetve továbbképzésekért.

Ez az intézet független egész Németországban és tudományos kurzusokat is kínál a tanulni vágyó felnőttek számára. A tudományok és a felnőttoktatás között próbál meg kurzusokat felkínálni és így gyakorlatias oktatást biztosít. A felnőttoktatás fejlesztésével is foglalkoznak ahol a különböző módszereket és trainingeket folyamatosan fejlesztik. A jól fejlett tréningjeivel és konzultációival könnyebben tud a jövő felnőttoktatási modelljeihez alkalmazkodni. Az intézet új technikákat és koncepciókat fejleszt ki ami megadja a kezdő impulzusokat a felnőttoktatásnak. Különleges mechanizmusok, mint például az E-learning ezeknek a fejlesztéseknek az

Trends in der Erwachsenenbildungspraxis schnell aufspüren. In Projekten entwickelt und erprobt das Institut in diesem Forschungsfeld innovative und wegweisende Konzepte, die der Erwachsenenbildung richtungweisende Impulse geben. Die modernste Form der Weiterbildung stellen spezielle Einrichtungen für das E-Learning dar, auf welche im dritten Abschnitt dieser Arbeit eingegangen wird.

Um einen Erwachsenen im „Unterricht“ erreichen zu können, liegt der Fokus darauf, Frontalunterricht, wie in Schulen oft üblich, zu vermeiden und vielmehr einen starken Handlungsbezug herzustellen, auch entsprechend der berufstypischen und lebenspraktischen Erfahrungen.

Möchte ein Erwachsener zum Beispiel eine neue Sprache lernen, so können ihn die unterschiedlichsten Gründe dazu bewogen haben dies zu tun. Dies wird später genauer anhand der durchgeführten Interviews mit Lehrenden dargestellt.

Innerhalb der Erwachsenenbildung bildet die Kooperation zwischen dem Träger, der ausführenden Lehrperson und dem Lerner, also einem bereits Ausgebildeten, einen gravierenden Aspekt für das Gelingen des Lernens. Nur wenn beide Seiten zufrieden sind und ihre Erwartungen erfüllt wurden, wird sich ein Lernerfolg abzeichnen.

Erwachsene lernen häufig aus folgenden Gründen: Zum einen

erdménye, mellyel a harmadik részben foglalkozunk bővebben.

Ahhoz, hogy egy felnőttet rávegyünk a munkára, a hagyományos, frontális oktatást fel kell váltania egy olyan környezetnek, amely hasonlít a munkahelyére és a tapasztalatait is hasznosíthatja.

Ha például egy felnőtt idegen nyelvet szeretne tanulni, ennek számos oka lehet ami később, a nyelvtanárok által adott interjúkból ki fog derülni.

A felnőttoktatásban különösen fontos, hogy a tanuló és az oktató együttműködjenek és elősegítsék az adott területen elsajátítható tudás megszerzését. Enélkül az oktatást nem lehet befejezni. Csak akkor lehet véghez vinni, ha mindkét fél hajlandó tanulni és a reményeik beteljesednek, csak akkor lehetséges a siker.

A felnőttek általában a következő okokból tanulnak: az egyik ok az,

haben sie einen starken Wunsch nach selbstgesteuertem und damit autonomem Lernen, auf der anderen Seite sind sie bestrebt, ihre eigenen bereits gesammelten Erfahrungen in den Lernprozess einzubeziehen. Oft existiert der Anreiz, ihre Lernbereitschaft selbst unter Beweis zu stellen und Probleme des Alltags zu bewältigen. Letztere können auch Sprachen sein, welche im Zuge der zunehmenden Globalisierung in vielen Berufen eine bedeutende Rolle spielen, um in dem jeweiligen Arbeitsfeld bleiben und sich bewähren zu können.

Fremdsprachen werden durch bewusstes Lernen angeeignet, im Gegensatz zur Muttersprache, welche durchaus unbewusst erworben werden kann. Fremdsprachen gelten heute mehr als zuvor zu den Schlüsselqualifikationen in den Bereichen des Berufs, der Wirtschaft und der Kultur. Deswegen wurden gerade im Zweig des Fremdsprachenerlernens viele Methoden elaboriert.

Einer der Ansätze ist das so genannte Fremdsprachenwachstum, ein bedeutendes Konzept, eine Fremdsprache zu erlernen. Es wurde im Jahre 1988 im Rahmen des Verbands Wiener Volksbildung von Susanna Buttaroni und Alfred Knapp entwickelt. Auf der Grundlage dieses Entwurfs beruht der Erwerb einer Fremdsprache auf zwei Prinzipien: Zum einen ist die Verwendung authentischer Texte, zum Beispiel Hörbeispiele mit realen Alltagsdialogen, ausschlaggebend für ein emanzipiertes Lernen, zum

hogy ők irányítsanak, így autonómiát szerezve a tanulásukhoz, másrészt pedig nagyon izgatottak, hogy saját tudásukat és tapasztalataikat hozzáadhassák a tananyaghoz. A mindennapi problémák eredete a nyelvtudás hiánya is lehet, hiszen a mai, globalizált világban nagyon sok munkahelyen kell nyelveket beszélni, máskülönben az emberek elveszíthetik a munkájukat.

Az idegen nyelvet csak tudatos tanulás során lehet megtanulni szemben az anyanyelvvel, melyet nem tudatos tanulás során sajátítunk el. Manapság az idegen nyelvtudás kulcsfontosságú, fontosabb, mint valaha mind a szakmai, gazdasági és kulturális területeken. Ezért a nyelvtanítás során nagyon sok módszert fejlesztettek ki, hogy könnyebben el lehessen őket sajátítani.

Az egyik ilyen módszer az úgynevezett idegen nyelvi növekedés. Ez egy elképzelés arra, hogy hogyan tanuljunk idegen nyelveket. Ezt az elképzelést Susanna Buttaroni és Alfred Knapp fejlesztették ki 1988-ban, a „Wiener Volksbildung“ föderációjában. Ezek szerint az idegen nyelv elsajátítása a következő elveken alapszik: egyrészt autentikus (anyanyelvi) szövegek használatán, mint például mindennapos dialógusok használata, mely hozzásegíthet a sikeres tanulásához. Másrészt a nyelvi struktúra megismerése is közelebb

anderen das Erkennen von Formen innerhalb der Sprachsystematik von Seiten des Lernenden. Die beiden Hauptaspekte werden auch heute noch für das Erlernen einer neuen Sprache berücksichtigt, doch wandeln sich die dazugehörigen Methoden. Das Deutsche Institut für Erwachsenenbildung, DIE, beispielsweise unterstützte den Verbund Selbstlernen und Fremdsprachenunterricht (VeSuF), einen Lernverbund, der wohl das aktuellste Projekt zum Fremdsprachenlernen innerhalb der Erwachsenenbildung vertritt. Dieses soll im folgenden Abschnitt kurz dargestellt werden, um neue Konzept- und Ideenentwicklungen innerhalb der Erwachsenenbildung besser erklären zu können.

Der Verbund „Selbstlernen und Fremdsprachenunterricht“ führte im Zeitraum von Juli 2000 bis Dezember 2002 ein Projekt zur Evaluation seltener gelernter Sprachen mit Unterstützung der neuen Technologien durch. Getragen und finanziert wurde dieses aktuelle Projekt zum Fremdsprachenerwerb vom Bundesministerium für Bildung und Forschung.

Die Idee hinter diesem Projekt ist, das Zusammenspiel von Selbstlernphasen und institutionalisierten angeleiteten Lernphasen innerhalb einer Gruppe zu evaluieren. In den Selbstlernphasen soll der Erwachsene die Möglichkeit haben, zeitlich flexibel, individuell, interessengerichtet und mit authentischem Material die Fremdsprache zu lernen.

hözhatja a tanulót az idegen nyelv elsajátításához. Ezt a két alapvető még ma is alkalmazzák a nyelvtanítás során de, a módszerek és a technikák jelentősen megváltoztak.

A DIE például támogatta az „önálló tanulás és idegen nyelvek“ csoportját, mely egy tanuló csoport ami egy jelenleg is futó projekt a felnőttoktatásban. Ez kerül bemutatásra a következő fejezetben, annak érdekében, hogy a felnőttképzés új koncepciói ill. gondolati fejlődéseit jobban meg lehessen magyarázni.

A csoport „önálló tanulás és idegen nyelv oktatás“ VeSuF egy olyan kutatást végzett 2000 és 2002 között, melyben a ritkán tanult nyelveket mérték fel új technológia felhasználásával. Ezt a legújabb projektet, ami az idegen nyelvek elsajátításával foglalkozik az Oktatási Minisztérium is támogatta.

Az ötlet ami alapján elindult ez a projekt, az volt, hogy miként működik a frontális oktatás az egyéni tanulással szemben. Az egyéni tanulás során a felnőttnek van egy ideiglenes szabadsága, olyan dolgokkal foglalkozhat, amik érdeklik és ennek érdekében autentikus anyagokat használhat fel.

Darüber hinaus wird das Ziel verfolgt, das Lernangebot für seltener gelernte Sprachen wie Finnisch, Tschechisch oder Ungarisch neu zu organisieren. Mittels neuer Informations- und Kommunikationstechnologien sollen in diesem Zusammenhang außerdem Lernanreize neu geschaffen und die Lehrvermittlung ausgefeilt werden.

Auch im Kontext der EU-Entwicklung reichen bloße utilitaristische Argumente für den Vorteil der Mehrsprachigkeit nicht mehr aus.

Ethnische, kulturelle und sprachenpolitische Argumente zählen in das Feld der Mehrsprachigkeit genauso hinein, ja rücken heute mehr als zuvor ins Zentrum. Es geht nicht mehr vorrangig um die Beherrschung eines bestimmten Wortschatzes und eines Grammatikinventars, sondern insbesondere um die Förderung von Sprachbewusstheit und interkultureller Kompetenz.

Im Projekt VeSuF soll also erprobt werden, ob und wie diese Neuordnungen der Lernorganisation in der Praxis tatsächlich funktionieren. Der Austausch zwischen den Beteiligten, den Lernenden, Lernorganisatoren und Institutionen, erfolgte über speziell eingerichtete Foren auf einer Internet-Plattform. Evaluiert wurden Fortbildungskonzepte, Selbstlernmaterialien und didaktische Konzeptionen.

A projekt célja az volt, hogy a ritkán tanult nyelveket, mint a finn, cseh, vagy a magyar elterjessék a nyelvtanulók körében. Az új információs és kommunikációs technikák segítségével újabb motivációkat és módszereket lehet felfedezni.

Az Európai Unió terveiben szintén benne van, hogy csupán a haszon érdekében kifejlesztett többnyelvű programok ma már nem elegek.

Az erkölcsi, kulturális és nyelvi politikai programok is beletartoznak a többnyelvűségi programokba és egyre jobban a figyelem középpontjába kerülnek. A nyelvtanítás ma már nem a nyelvtani pontosságot és egy bizonyos szókincs megtanítására koncentrál, hanem a biztos kommunikációra és az interkulturális kapcsolatok fenntartására.

A VeSuF projektben azt is tesztelték, hogy hogyan működik ez a megközelítés. A tanulók, tanárok és az intézetek kommunikációja csupán elektronikus formában, fórumokon, az Interneten zajlott. A tanulók kidolgozott koncepciók keresztül tanultak, önálló tanulást segítő tananyagokból.

2.2 Warum Fremdsprachen wichtig sind und damit speziell betrachtet werden sollen

Im Jahre 2000 wurde auf dem Lissaboner Gipfel, dem so genannten „EU-Beschäftigungsgipfel“, innerhalb der Sozialpolitik festgelegt, dass die Beherrschung von Fremdsprachen zu jenen fünf Schlüsselqualifikationen in der Wirtschafts- und Arbeitswelt gehört. Nicht zuletzt aus dem Grund, um einen wettbewerbsfähigen und dynamisch wissensbasierten Wirtschaftsraum für einen größeren sozialen Zusammenhalt zu erzielen. Um dieses Ziel zu erreichen, waren und sind kontinuierliche Förderung, innovatives Denken und Modernisierungsreformen auch innerhalb der Bildungssysteme notwendig.

Bereits seit 1974 ist der Fremdsprachenunterricht in allen Mitgliedsstaaten der Europäischen Gemeinschaft verpflichtend, mit Ausnahme von Irland und Großbritannien. Trotzdem ist festzustellen, dass besonders Erwachsene häufig keine Fremdsprachen beherrschen. In einer Umfrage der Europäischen Kommission von 2001 zeigte sich zum Beispiel, dass 65,9% der erwachsenen Einwohner in Großbritannien ausschließlich Kenntnisse in ihrer Muttersprache haben.

Aufgrund solcher Ergebnisse ist es im Zeitalter der Globalisierung von äußerster Notwendigkeit, allen Menschen Integrationsper-

2.2 Miért olyan fontosak az idegen nyelvek és miért kapnak különleges figyelmet

A 2000-es Lisszaboni csúcson az „Európai Unió foglalkoztatási csúcson“ a szociálpolitikában megfogalmazták, hogy a nyelvtudás az öt alap készség közé kell, hogy tartozzon a munkavállalók körében. Ez nem utolsó sorban azért kerül megfogalmazásba, hogy egy versenyképes és tudás alapú piacot hozzanak létre a népesség körében. Hogy ezt a célt elérjék, folyamatos terjesztések, innovatív gondolkodás és modern reformok kellenek az oktatási rendszerbe.

Az Európai Unió tagországaiiban már 1974 óta kötelező az idegen nyelv oktatása kivéve Írországban és Nagybritanniában. Ennek ellenére többnyire a felnőttek nem tudnak egy idegen nyelven sem. Egy Nagybritanniában történt felmérés szerint, az ottani lakosság 65.9 százaléka nem tudja magát kifejezni egy másik nyelven, csupán az anyanyelvén.

A globalizáció által történt változások miatt, manapság különösen fontos az idegen nyelvek használata és tudása és emiatt az idegen

spektiven zu ermöglichen, und somit muss auch ein Wandel im Bezug auf das Erlernen von Fremdsprachen erfolgen.

Erwachsene werden in ihrem Berufsleben mit ständiger Veränderung konfrontiert, so dass man im Bezug auf den Fremdsprachenerwerb das Angebot dementsprechend umgestalten muss.

Erwachsene lernen eine neue Sprache aus verschiedenen Motivationsgründen, und der konventionelle Unterricht von 90 Minuten in der Woche reicht bei weitem nicht mehr aus.

Lerner haben einen höheren Anspruch herausgebildet, sie wollen selbst aktiv werden, um in kürzester Zeit das Kompetenzminimum der neuen Sprache zu erreichen. Das führt zu einer weitaus höheren Bedeutung individualisierter Lernformen, wie dies im vorher beschriebenen Projekt VeSuF zum Fremdsprachenerwerb bei Erwachsenen bereits analysiert wurde. Der Lehrende muss sich darauf einstellen und die Forderung nach Sprachbewusstsein und interkultureller Kompetenz mit Kräften unterstützen, denn dem erwachsenen Lernenden geht es nicht nur um das Erwerben eines bestimmten Wortschatzes oder Grammatikinventars.

Frontalunterricht verliert in diesem Modernisierungsprozess, hingegen gewinnt Handlungsbezug im Fremdsprachenunterricht, immer entsprechend den berufstypischen Erfahrungen und Erwartungen des Erwachsenen.

Zentrale Konzepte und Methoden zum Erwerb von Fremd-

nyelvek oktatása előtérbe került.

A felnőttek a munkájuk során is sok változással állnak szembe amihez sokszor egy idegen nyelv ismerete kell.

A felnőtteknek különböző motivációja van az idegen nyelv tanulásra és heti egyszeri 90 perces oktatás már nem elég.

A tanulóknak megvannak a saját, magas szintű követelményei, aktívak akarnak lenni az egész órán és hogy minél hamarabb elérjenek vele egy minimum szintet. Ebbe az egyéni tanulási módszerek is bele tartoznak, mint a feljebb említett VeSuF projekt, ami az idegen nyelvek elsajátításának módjait vizsgálta. Az oktatásnak alkalmazkodnia kell ezekhez a követelményekhez és támogatnia kell a tudatos és interkulturális tanulás folyamatát. A tanuló felnőtt számára ez nem csupán egy bizonyos szókincs megtanulását és a nyelvtan elsajátítását jelenti.

Az, hogy a frontális tanítás elhalványul ezen tanítás során teret ad a gyakorlatias oktatásnak, ami illeszkedik a felnőttek tanulási módjához.

A mai nyelvtanítási modellekben megjelennek a behaviorista, a

sprachen sind – fast immer in Mischformen auftretend – die behavioristische, kommunikative und konstruktivistische Methode. Erstere bezieht sich auf das Reiz-Reaktions-Modell, wobei bestimmte Strukturen und Prozesse innerhalb des Lernens durch wiederholendes Auftreten automatisiert und eingepägt werden. Besonders beim Fremdsprachenlernen mit Hilfe der Nutzung von Technik, wie speziellen Computerprogrammen, aber auch in Sprachlabors, kommt die behavioristische Methode zum Einsatz. Die kommunikative Methode beinhaltet zentral die Sprachebene, wobei der Lerner ein Höchstmaß an Sprechfertigkeit gewinnt, hingegen der grammatische Aspekt im Hintergrund bleibt.

Dies unterstreicht nochmals, weshalb die Methoden nur in Mischformen Bestand haben können, wenn man das erwartete Kompetenzniveau der erwachsenen Lernenden zugrunde legt.

Konstruktivistisch steht für eigenaktives Lernen, das heißt, der Lehrer nimmt über weite Strecken des Lernprozesses die Rolle des Wegweisers und Helfers ein, steht oft nicht im Vordergrund des Lernprozesses, man sagt auch, der Lehrer tritt als Coach auf. Die konstruktivistische Lernmethode gilt als die meistversprechende Form des Lernens.

Der Lehrer soll den Lernprozess betreuen und begleiten, für Gruppen oder auch Einzelpersonen. Die Aufgaben eines Coachs bestehen nicht allein darin, Fachwissen zu vermitteln, sondern

kommunikativ und konstruktivistisch. Az első módszer az inger-reakciós-modellre vonatkozik, amelynél a tanulási folyamat során bizonyos szerkezeteket ismétlés útján automatizálódnak és bevésődnek. Ezt a módszert különös képen valamilyen technikai környezetben alkalmazzák, például számítógépes programoknál, vagy nyelvi laborokban. A kommunikatív nyelvtanítás inkább a folyékony kommunikációra helyezi a hangsúlyt, mintsem a nyelvtani pontosságokra. Ezért ezeket a módszereket nem lehet csupán magukban használni, és ezért is alkalmazzák őket együtt, ha a felnőttek is ezt szeretnék.

Ez még egyszer hangsúlyozza, hogy ezek a módszerek miért csak kevert formában létezhetnek, ha a felnőtt tanulók elvárt kompetencia szintjét vesszük alapul.

A konstruktivisták szerint a tanulók maguktól tanulnak, ami azt jelenti, hogy a tanár egy segítőként van jelen, nem pedig egy irányítóként. Ez a fajta tanulási módszer jelenleg a legelterjedtebb. Így a tanár egy trénerként jelenik meg. A konstruktivisták tanulási módszer a legigéretesebb tanulási formának számít.

Az „trénerek“ feladata nem csupán abból áll, hogy tárgyi tudást adjanak át a tanulóknak, hanem hogy szociálisan és morálisan is segítsék tudásuk bővítését. A „trénerek“ számára több módszer is

gemeinsam mit den Lernenden den Lernprozess zu reflektieren und ihn sozial und ethisch zu unterstützen. Für richtiges Coaching gibt es die verschiedene Modelle, wie zum Beispiel das Fünf-Phasenkonzept nach Vogelauer aus dem Jahre 2003. létezik a helyes tanításra, még hozzá öt – amit Vogelauer használ 2003 óta.

2.3 Wie sieht es bei uns aus? Ein Blick in die Praxis

In diesem Abschnitt sind die zentralen Fragestellungen:

Welche der bereits angesprochenen Ideen und Ansätze kann man in der Praxis umsetzen und welche werden bereits umgesetzt?

Was ist wirklich effektiv für den Fremdsprachenerwerb?

In unserem empirischen Teil lag der Fokus darauf, das Erlernen von Fremdsprachen in der Erwachsenenbildung zu explorieren.

Die bereits angesprochenen Probleme und Aussichten im Bezug auf die Erwachsenenbildung wollten wir aus einer praktischen Perspektive bewerten. Dazu führten wir Interviews durch und besuchten Institutionen der Erwachsenenbildung. Für die Gespräche standen uns in Ungarn eine aus Rumänien stammende Lehrerin, Frau Nemesi, für seltener gelernte Sprachen, wie Ungarisch oder Rumänisch, und eine Professorin für Deutsch als Fremdsprache, Frau Professor Dr. Bernhard, zur Verfügung.

Die Institutionen, die wir besuchten, lagen ausschließlich in Budapest. Es handelte es sich um den Kossuth-Klub und um die Sprachschule „Interclub“.

„Der behavioristische Ansatz ist heutzutage überholt“², so lautet das Fazit zum theoretisch-methodischen Ansatz der Professorin für Deutsch als Fremdsprache. Ihr zentraler Theorieansatz findet

2.3 Hogy is néz ki ez a valóságban? Egy gyakorlatias bemutatás

Ebben a bekezdésben a következő témákról lesz szó:

Mely elképzelések ültethetőek át legjobban a gyakorlatba és melyek azok amik már működnek a gyakorlatban? Mi a leghatékonyabb az idegen nyelv elsajátításában?

Az empirikus részben a felnőttek nyelvtanulásának értékelésével foglalkoztunk. Kijelentettük, hogy a felnőttek nyelvtanulásának problémái mindinkább praktikus okokra (vagy azok hiányára) vezethetőek vissza. Ezért készítettünk néhány interjút és meglátogattunk egy-két felnőttoktatási intézményt. Az interjúkhoz Nemesi tanárnőt kértük fel, aki Romániából származik és román valamint magyar nyelvet tanít, a másik interjú alanyunk pedig Prof. Dr. Bernhard volt, aki német, mint idegen nyelvet tanít.

Budapesten a Kossuth klubot látogattuk meg, ami egyfajta felnőttoktatási központként működik és az „Interclub“ nyelviskolát.

„Manapság a behaviorista módszer már ideje múlt”² ez a tapasztalata a német, mint idegen nyelvet tanító professzornak. Az módszere a kognitív és konstruktivista megközelítésen alapszik.

sich im Bereich des kognitiv-konstruktivistischen Lernansatzes.

Dabei ist, wie im Punkt 2.2 erläutert wurde, die Nutzung von Denkmustern und -strukturen in Kombination mit einem Bezug zu realen Konstrukten in Form von Gruppen- und Partnerarbeiten, dem Herstellen von Mensch-Welt-Bezügen, sowie einer Einbeziehung interkultureller Aspekte und Kontexte, im konstruktivistischen Ansatz methodisch relevant.

Genau wie auch die von uns befragte Lehrerin für seltener gelernte Fremdsprachen stimmen beide in ihrer Überzeugung überein, dass der jeweilige Kontext den theoretischen Hintergrund nach sich zieht. Beim Erwerb von Fremdsprachen, so äußern sich beide, geht es um einen praktischen Lernbezug, der nicht allein theoriegestützt erlernt werden kann. Der Aspekt des selbstgesteuerten Lernens wird auch im Zusammenhang mit dem Erlernen einer Fremdsprache als sehr wichtig hervorgehoben. Es wird davon ausgegangen, dass der Lerner selbst einen maßgeblichen Anteil am Lernprozess hat, da er über ein bestimmtes Vorwissen verfügt und den Ablauf somit mitsteuern kann. Der Lehrende – so auch die Professorin für Deutsch als Fremdsprache – dient dabei als Hilfsinstanz, dass der Lernende Strukturen verinnerlicht und begreift, also ständig Phasen der Selbstüberprüfung durchläuft, um zu erkennen, wo sein Lernstand zu manifestieren ist. Um eine Effektivitätssteigerung zu erzielen, stehen dem Lernenden

Ahogy részben már a 2.2 pontban már láthattuk, a gondolkodási minták és struktúrák használata a csoport és partner munkában egy emberibb környezetet teremt, és jobban átlátjuk interkulturálisan a környezetünket ezért a konstruktivista módszer alapvető a nyelvoktatásban.

Mindkét tanár egyet ért abban, hogy a gyakorlatias szöveggörnyezetben jobban elsajátíthatóak az elméleti dolgok. A nyelvtanulásban nagyon fontosak a gyakorlatias feladatok, hiszen csupán az elmélet tanulása nem segít hozzá a nyelv elsajátításához. Ezt a szempontot nagyon fontosnak tekintik a nyelvtanulás során. Az ember azt feltételezi, hogy a felnőtt tanulónak már van valami fogalma a nyelvtanulásról, és ezáltal az önálló tanulását is tudja kontrollálni. Mindkét tanár megvan arról győződve, hogy a tanulás során a tanuló elsajátítja a tanultakat, magáévá teszi a tanulás folyamatát, ami azt jelenti, hogy folyamatosan ellenőrzi saját magát, hogy hol tart a tanulási folyamatban. Annak érdekében, hogy maximalizálja a tanulás hatékonyságát rengeteg lehetőség adott. A tanulás sokkal hatékonyabb lehet, ha a tanuló tisztában van az adott ország jelenlegi helyzetével és tartalom orientált anyagokból tanul. Ez a tanár számára azt jelenti, hogy ilyen anyagokat kell felhasználnia a tanítás során, hogy megragadja a tanuló figyelmét.

Entscheidungsmöglichkeiten zur Verfügung. Lerneffekte würden deutlich besser erlangt durch einen Aktualitätsbezug und eine stark inhaltsorientierte Vermittlung der Sprache – so die Professorin für Deutsch als Fremdsprache. Für den Lehrenden bedeutet dies, eine permanente auf Handlungen abzielende Aufgabenstellung zu nutzen, um den Erwachsenen zu erreichen. Genauso wichtig sei es, dem erwachsenen Lernenden einen gut strukturierten Input zu geben, woran er sich orientieren kann. Dies gelte auch für die benutzten Lernmaterialien, wie Bücher oder Arbeitshefte.

In Bezug auf die Verwendung verschiedener Methoden wollten wir von der Professorin Dr. Bernhard schließlich noch erfahren, wie sie die Zukunft der Fremdsprachenmethodik sieht. Galt in der Vergangenheit stärker eine strikte Anweisung durch den Lehrenden, um auf ein bestimmtes Lernziel hinzuarbeiten, ist man heute bestrebt, den Lernenden in den Prozess des Lernens einzubinden und ihm Eckpfeiler zur Orientierung zu setzen. Das bedeutet, es geht nicht um ein bloßes Auswendiglernen, sondern um ein weitgreifendes konstruktivistisches und überleitendes Denken, so die Professorin für Deutsch als Fremdsprache. In Zukunft werden einzelne Medien, wie beispielsweise der Computer für das E-Learning als methodische Komponente noch stärker in das Zentrum der Vermittlung rücken.

A másik nagyon fontos dolog, hogy jó alapokat adjon a tanulóknak, mellyel aztán tovább dolgozhatnak. Ez szintén vonatkozik könyvekre és olvasmányokra, amiket a tanulóknak adnak.

A különböző módszerek használatára utalva, amit a „Kossuth“ klubban láttunk, kérdeztük Prof. Dr. Bernhard-ot, hogy ő mit gondol, mik lesznek a jövő nyelvtanításának módszerei. Úgy véli, hogy az elavult frontális oktatás helyett, melynek célja egy bizonyos objektív tudás átadása, a jövő nyelvoktatása arra összpontosít, hogy a tanulót is bevonja a tanulás folyamatába és irányadó pilléreket helyezzen a tudásába. A professzorasszony szerint ez nem csupán arról szól, hogy megtanuljanak valamit kívülről, hanem hogy kiterjedt konstruktivista mód szerint tanuljanak a tanulók. Leginkább a média, a számítógépek fogják a nyelvtanulás jövőjét megváltoztatni.

Interessant für uns war auch der biologisch-neurologische Denkansatz von ihrer Seite. Damit meint sie, dass auch der Einfluss der Forschung innerhalb der Biologie – insbesondere im Bezug auf neue Erkenntnisse innerhalb der Neurobiologie, -chemie, -didaktik und -psychologie – nicht zu negieren ist. In diesem Zusammenhang spricht sie den theoretischen Ansatz konnektionistischer Modelle an, welcher ihrer Ansicht nach den theoretischen Hintergrund bei der Vermittlung von Fremdsprachen in der Zukunft bilden werden.

Konnektionismus meint dabei, neuronale Netze zu strukturieren und die Anordnung und Zugriffsmöglichkeiten auf diese Netzwerke so zu analysieren, um mit beispielsweise hormonellen Methoden Lernprozesse zu optimieren.

Unsere letzte Frage an Prof. Bernhard richtete sich auf eine globale Einschätzung der Anwendung von Lernmethoden. Hierzu schöpfte sie aus ihrem Erfahrungsschatz und kam zu dem Schluss, dass in Europa relativ ausgeglichene Lernmethoden bezüglich des Erwerbs von Sprachen vorherrschen und angewendet werden. Sie spricht auch von einem selbstbewussten freien Lernen, möglicherweise begründet durch die historischen Erkenntnisse im Zusammenhang mit der Frankfurter Schule. In Japan hingegen machte sie die Erfahrung, dass das Lernen der Schriftzeichen die Kultur des Auswendiglernens mit sich zieht und somit

Egy másik érdekes dolog az volt, hogy ő biológiai és neurológia szempontokat is figyelembe vett. Ő úgy gondolja, hogy a biológiai kutatásokat (kémia, didaktika, pszichológia) is figyelembe kell venni, amikor a neurobiológia újításaira gondolunk. Ezzel kapcsolatban említi, hogy van egy „összekötő” modell ami a nyelvek elméleti hátterét fogja megalapozni a jövőben.

Ezzel az „összekötő” modellel idegi alapú hálózatokat lehet létrehozni, hogy a tanulási folyamatokat véglegesíteni lehessen, például hormonokkal.

Az utolsó kérdésünk Prof. Bernhardhoz az volt, hogy szerinte hogyan ítélik meg ezeket a tanulási folyamatokat globálisan. Ő elmesélte a saját élményeit és a végén arra jutott, hogy a nyelvek elsajátításához használt módszerek nagyjából kiegyensúlyozottak Európában. Ezen kívül még említést tett a szabad, önálló tanulásról amik kapcsolatba hozhatóak a Frankfurter iskolával. Ezzel szemben Japánban például a karakterek memorizálásával tanulták a nyelvet, ami erősen behaviorista hozzáállást mutat. Az embernek az egész kultúrát kell megnéznie, hogy mérlegeljen és megítéljen egyfajta tanulási módszert.

eine stark behavioristische Lernform prägt. „Man muss jedoch immer die gesamte Kultur betrachten, um eine einzelne Lernform richtig zu interpretieren“², so das Fazit der Professorin.

Das zweite Interview mit der Fremdsprachen-Lehrerin gestaltete sich so, dass wir hier unseren Frageschwerpunkt auf die Unterrichtsform und die Methoden legten. Zunächst wollten wir erfahren, welche Zielgruppe ihren Unterricht an der Universität besucht und wer eher zum Erlernen einer neuen Sprache in die Volkshochschule geht: Die Universität wird klar von Studenten präferiert, wobei der sprachwissenschaftliche Hintergrund oft die Motivation ausmacht. Man trifft im Sprachenunterricht für seltenere Sprachen meist Studenten, die aus Interesse an Land und Kultur oder wegen familiärer Hintergründe eine „exotische“ Sprache erlernen wollen.

In der Volkshochschule sind dagegen hauptsächlich berufstätige Erwachsene und Senioren zu finden. Diese kommen mit Motivationen, eine Sprache, wie beispielsweise Ungarisch, zu lernen, die mit Reisezielen und Reiseerfahrungen zusammenhängen sowie auch mit dem Wunsch für bessere Kommunikation mit Geschäftspartnern, Nachbarn oder Freunden im Ausland.

Eine Frage, die uns neben der Zielgruppe weiterhin interessierte, war, welche Unterschiede sie bei beiden Institutionsformen erkennen konnte. „Deutlich erkennbar ist, dass Studenten zum

A második interjú kicsit más jellegű lett, mivel itt inkább a módszertani kérdésekre koncentráltunk. Először is megkérdeztük, hogy mely korcsoportot tanítja az egyetemen és kik azok, akik inkább egy felnőttoktatási központba mennek, hogy egy új nyelvet tanuljanak. A diákok jobban szeretik, ha úgy tanítanak nyelvet, hogy az motiváción alapul. Azokon a nyelvtanfolyamokon, ahol olyan nyelvet tanítanak, amit az adott országban nagyon kevesen beszélnek, sokan vannak olyanok, akik azért tanulják azt az „egzotikus” nyelvet, mert a családjuk onnan származik.

Többnyire a dolgozó felnőttek és idősek mennek egy felnőttoktatási központba, ha nyelvet akarnak tanulni. Az olyan nyelveket, mint például a magyar, sokan azért tanulják, mert már utaztak Magyarországra, vagy mert üzleti partnerei, barátai, rokonaik vannak Magyarországon.

A következő kérdésünk az volt, hogy ezeket a tanuló csoportokat, hogyan különbözteti meg egymástól. „Nyilvánvalóan az egyetemi hallgatók erősebb motivációval rendelkeznek, mint a felnőttek, ha

Fremdsprachenlernen⁴³ einen wesentlich stärkeren Antrieb und eine höhere Motivation mitbringen als Erwachsene, lautet das Fazit von Frau Nemesi. Des Weiteren kann man bei Studenten durch die ausgeprägte Lernbereitschaft verschiedene Methoden gezielter anwenden und damit den Lernprozess verbessern. Bei beiden erwachsenen Gruppen stellte sie übereinstimmend fest, dass – je tiefer man in grammatikalische Strukturen der Sprachen geht – Kursteilnehmer zunehmend abspringen.

Da Frau Nemesi verhältnismäßig „exotische“ Sprachen lehrt, interessierte uns schließlich auch, welche konkreten Methoden sie anwendet, um Erwachsenen diese Sprachen näher zu bringen.

Meist nutzt sie mehrere Lehrbücher und ist darauf bedacht, den Lernenden hauptsächlich via Dialog die Sprache zu vermitteln. Aus ihrem Privatbestand nutzt sie Tonträger mit Hörbeispielen, damit auch ein auditives Gefühl für die Sprache entwickelt werden kann. Sie unterstützt das Hörverständnis auch mit der Einbindung landestypischer Musik, womit gleichzeitig Kultur vermittelt wird.

Durch das Anschauen von Videoaufnahmen haben die Sprachlerner die Möglichkeit, sich selbst zu beobachten, wenn sie kleine Dialoge szenisch umsetzen.

Zum intensiveren Vokabellernen nutzt sie auch visuelle Methoden, wie Bildmaterial oder Filme, wobei den Studenten hier gleichzeitig die Umgangssprache des jeweiligen Landes näher gebracht wer-

nyelvet akarnak tanulni²2 mondja Nemesi tanárnő. Mivel a tanulók és a tanulási stratégiáik sokszínűek ezért egy idő után többfajta módszert is lehet használni velük. Azt is hozzátette még, hogy minél jobban belemegy a nyelvtani rendszer tanításába, annál többen hagyják ott a kurzust.

Mivel Nemesi tanárnő elég „egzótikus” nyelveket tanít, ezért kíváncsiak voltunk rá, hogy milyen módszereket használ.

Általában két nyelvkönyvet használ és a mindennapi dialógusokat használja. Saját tulajdonú kazettáit használja a magnóhallgatásos feladatokhoz, hogy a hallásukat is fejlessze a tanulóknak. Egy kis kultúra közvetítő szerepe is van a magnóhallgatásos feladatoknak – eredeti zenéket hallgatnak. A video technika segítségével a tanulók nézhetik magukat, miközben beszélnek.

Nagyon sok vizuális módszert használ fel a tanítás során, mivel csupán a könyvek használata nem ad egy egész képet az adott ország kultúrájáról.

den kann. Damit will sie einer bloßen Lehrbuchsprache entgegen wirken.

„Wichtig ist es, mit dem Lernenden in ein interaktionäres Verhältnis zu treten und vom schulischen Frontalunterricht abzukommen.“³ Aus diesem Grund wählt Frau Nemesi auch im Bezug auf grammatikalische Fertigkeiten eher spielerische Methoden, um nachhaltige Lerneffekte zu erzielen.

Eine weitere Frage in Bezug auf die angewendeten Methoden war von unserer Seite, ob es außer diesen „herkömmlichen“ Methoden noch weitere Ansätze gibt, die aber seltener eingesetzt werden, um eine Fremdsprache zu lehren. Darauf antwortete Frau Nemesi, dass sie per Video- oder Höraufnahme ab und zu Paarspiele oder kleinere Wettbewerbe aufzeichnet und diese anschließend mit den Lernenden auswertet.

Auch das Internet findet Anwendung, beispielsweise für Zeitungsartikel-Recherchen oder zum Erfassen aktueller Probleme im Land der jeweils zu lernenden Sprache. Bei diesen Methoden sind jedoch häufig die finanziellen Mittel zu kritisieren, welche stets knapp sind und somit moderne Methoden wie Internetnutzung stark limitieren.

Auch Frau Nemesi stellten wir die Frage nach der theoretisch-didaktischen Grundlage, welche sie für ihren Unterricht nutzt. „Die Mischung aus Theorie und Praxis bildet die beste Grundlage für

„Fontos, hogy fenntartsunk egy olyan kapcsolatot a diákokkal, ami elkülöníti őket a frontális oktatástól“³.

Ebből az okból kifolyólag a tanárnő inkább a játékos tanítás módját választja, mert így jobban elsajátíthatják a nyelvtant a tanulók.

A következő kérdésünk az volt, hogy vajon ezeken a hagyományos tanítási módokon kívül van-e más módszer, amit használnak. A tanárnő azt mondta, hogy néha felveszi videóra vagy kazettára a játékokat vagy versenyeket, aztán elemzi őket a tanulókkal.

Az Internetet is gyakran használja, hogy cikket keressen rajta, vagy éppen az adott ország helyzetéről szeretne informálódni. Sajnos ezeknek a módszereknek is határt szab a pénz, amelynek következtében a modern módszerek használata mint pl. internet erősen be van határolva.

A elméleti háttérrel is kérdeztük a tanárnőt, hogy ő miként tanítja az elméletet az óráin. „Az elmélet és a gyakorlat megfelelő aránya képezi a jó nyelvórát“³ válaszolta.

das Gelingen des Fremdsprachenunterrichts.“³ lautet ihre Antwort.

Man kann nicht bloß auf strenge Theorieanwendung setzen, da neben dem Spracherwerb auch eine gewisse Sensibilität für die jeweilige Kultur und Mentalität des Landes aufzubringen ist. Hier liegt gleichzeitig der hohe Anspruch an den Lehrenden, da er diese Kombination in einem gelungenen Fremdsprachenunterricht schaffen muss.

Aufgrund der Tatsache, dass Frau Nemesi speziell Ungarisch lehrt, stand vor uns die Frage, welche Stellung, im Vergleich zu üblicheren Fremdsprachen, wie Spanisch oder Französisch, das Ungarische einnimmt. "Interesse und Neugier zählen zu den Hauptgründen bei Studenten, die Sprache zu erlernen, nicht zuletzt auch wegen der EU-Zugehörigkeit", antwortet sie auf diese Frage.

Problematisch beim Lernen von Ungarisch ist aber, dass ein Treffen pro Woche zu wenig ist, um schnell in die Sprache einzusteigen, weil die Grammatik gegenüber dem Deutschen völlig andere Strukturen ausweist. Hinzu kommt, dass im Vergleich zum Englischen oder Französischen das Ungarische sehr selten in den Medien genutzt wird, so dass man also auch von daher viel mehr Praxis für ein sicheres Sprachempfinden benötigt.

Frau Nemesi lehrt auch ungarischen Erwachsenen Deutsch. Somit schloss sich unsere Frage an, welche Unterschiede sie hier

Nincsen egy szigorú mód arra, hogy hogyan tanítsanak elméletet, hiszen figyelemmel kell lenni a nyelvi sajátosságokra és a kulturális különbségekre. Ez a tanár feladata, hogy egy nagyszerű nyelvórán biztosítsa.

Megkérdeztük, hogy a magyar nyelv milyen pozíciót foglal el egy többek által tanult nyelv, mint a spanyol vagy a franciával szemben. „Az érdeklődés és a kíváncsiság az egyetemistáknál a fő okokhoz tartozik, amelyek a nyelv megtanulására motiválnak, nem utolsósorban az EU-hoz való tartozás végett”, hangzott a válasz erre a kérdésre.

A legfőbb probléma az, hogy nincs elég idő a gyakorlásra, hiszen a magyar nyelvben nincsenek előtagok, mint a németben. Másrészt a magyar nyelv nem jelenik meg a médiában, tehát nincsen rá lehetőség, hogy gyakorolják.

Mivel Nemesi tanárnő németet is tanít magyaroknak, ezért megkérdeztük, hogy mik a fő különbségek a tanulás során. „A magyar

beim Lernen feststellen konnte. „Ungarische Erwachsene sind im allgemeinen motivierter als Deutsche, was daran liegen mag, dass Ungarisch keine Weltsprache ist und sie deshalb einen höheren Motivationsfaktor haben, eine andere Sprache zu lernen.“³, so die Antwort auf unsere Frage.

Den letzten Punkt, welchen wir in unserem Interview mit Frau Nemesi ansprachen, war die Frage nach der Zukunft und Kritik am gegenwärtigen Fremdsprachenunterricht.

Wie bereits im oben erwähnten Projekt VeSuF wird gerade im Bereich der seltener gelernten Sprachen bemängelt, dass es an einem differenzierten Lehr- und Lernmaterialangebot fehlt. Aus diesem Grund legt Frau Nemesi in ihrem Unterricht den Fokus so oft wie möglich auf das Lernen in anwendungsbezogenen Situationen, um eine lebenspraktische Perspektive zu schaffen. Doch je höher das Niveau der Sprachkurse wird, umso weniger lassen sich einfache spielerische Methoden anwenden. Es wäre an dieser Stelle also sehr hilfreich und von Vorteil, auf Komponenten wie das Internet zurückgreifen zu können, doch stößt man da an finanzielle Grenzen.

An einer reinen Nutzung der neuen Medien, wie E-Learning, kritisiert sie, dass man hierbei kein ausreichendes Feedback zur Überprüfung des Gelernten erhält. Für diejenigen, die im Bezug auf die Aussprache nicht besonders begabt sind, ist E-Learning

tanulók sokkal motiváltabbak, mint a németek. Az egyik ok az lehet, hogy a magyar az nem világnyelv és ezért motiváltak a tanulásra“.³ Ezt mondta Nemesi tanárnő.

Az utolsó kérdésünk a jelenlegi nyelvtanítás kritikáira és jövőjére vonatkozottak.

A VeSuF projekthez hasonlóan, amit már korábban említettünk, a differenciált tanítást hiányolják legjobban, valamint a tananyaghiány jelent problémát a ritkábban tanított nyelvek körében. Pontosan ezért tartja fontosnak, hogy életszerű szituációkban tanuljanak nyelvet a tanulók. Minél magasabb egy nyelvtanfolyam szintje, annál kevesebbet lehet játszani. Ezért lenne nagyon fontos, hogy az Internetet is lehessen használni a nyelvtanulás során, viszont itt megint pénzügyi gondokba ütközünk.

Az E-Learninget is azért kritizálja, mert szerinte nincsen elegendő visszajelzés a tanulóknak. Az E-Learning különösen nagy problémát jelenthet annak, akinek jó kiejtése van, hiszen ezt nem tudja gyakorolni az interneten. Szóval ezt inkább azoknak ajánlja

klar von Nachteil, da kaum lebhaft Dialoge geführt werden. Es sollte also besser von fortgeschritteneren Fremdsprachenlernern genutzt werden, die schon etwas sicherer in der Aussprache und Grammatik der jeweiligen Fremdsprache sind.

Im Zusammenhang mit der Zukunft von Fremdsprachen sieht sie ein starkes Problem in Deutschland, wie auch in Ungarn, da in beiden Ländern konstant die Zuschüsse im Bildungsbereich sinken und somit viele praktische Methoden untergehen werden. Der Mangel von Lernmaterialien und zu große Lerngruppen stellen keine brillante Zukunft für den Erwerb von Fremdsprachen für Erwachsene dar.

akik már haladó szinten beszélnek az adott idegen nyelvet, akik már biztosabbak a kiejtésükben és a nyelvtani használatban.

A nyelvtanítás jövőjével kapcsolatban elég komoly problémákat lát a tanárnő mind Németországban, mint Magyarországon hiszen az oktatás anyagi támogatása mindkét országban egyre csak csökken. Ezért nagyon sok gyakorlati feladat fog eltűnni. A tanulási anyagok eltűnése és a nagycsoportos oktatások nem hozhatnak jó eredményeket.

2.4 Besuchte Institutionen in Budapest

Im Zuge des deutsch-ungarischen Forschungsprojektes besuchten wir Budapest vom 8. Februar bis zum 14. Februar 2007, um unsere Mitarbeiterinnen und das Land kennen zu lernen. Dabei bekamen wir nicht nur Einblicke in den universitären Alltag und in die ungarische Kultur, sondern wir beleuchteten auch das Bildungssystem der Erwachsenenbildung, indem wir ausgewählte Institutionen besuchten und dort Interviews durchführten. Im Allgemeinen haben wir dabei festgestellt, dass es im Vergleich zu Deutschland keine großen Unterschiede gibt. So findet man in Budapest von der Volkshochschule bis hin zu privaten Sprachschule alle Bildungsträger, die uns in Deutschland ebenfalls bekannt sind. Ähnlichkeiten zwischen den Bildungseinrichtungen bestehen darin, dass sie die gleichen Probleme und Lehrerfahrungen haben, wie auch in deutschen Bildungseinrichtungen. Ein immer wiederkehrendes Problem ist der Mangel an verfügbaren Geldern, um zum Beispiel neue Lehrmaterialien anzuschaffen. Das führt zum Teil dazu, dass man neue Methoden nicht gut umsetzen kann, da dies mit neuen zusätzlichen Kosten verbunden wäre.

Bei den Lehrerfahrungen wurde deutlich, dass es einen großen Unterschied gibt, ob man Erwachsene oder Kinder unterrichtet.

2.4 Magyarországon meglátogatott Intézmények

A német-magyar kutatás érdekében Magyarországra látogattunk 2007 Február 8 és 14 között, hogy megismerhessük partnereinket és az országot. Nem csak az egyetem mindennapjait és a kultúrát ismerhettük meg, de a felnőttoktatási rendszert is megismerhettük miként néhány kiválasztott intézetbe el is látogattunk, ahol interjúkat készítettünk. Nem vettünk észre hatalmas eltéréseket Németországgal szemben. Magyarországon is, mint Németországban vannak felnőttoktatási központok és nyelviskolák, ahol a felnőttek oktatása folyik. Az oktatási központok hasonló problémákkal és tapasztalatokkal rendelkeztek, mint Németországban.

Egy folyamatosan jelenlévő probléma az új tananyagok beszerzése. Így a tanárok nem használhatnak új módszereket, mert az költséges lenne.

A tanítási tapasztalat azt mutatta, hogy nagy különbség van abban, ha az ember gyereket vagy felnőtteket tanít. A felnőtteknek

Die Erwachsenen haben meistens eine wesentlich höhere Motivation, da sie sich freiwillig für das Lernen entschieden haben. Für die Anwendung von einzelnen Methoden im Bereich des Fremdsprachenerlernens ist man sich einig, dass es notwendig ist, gewisse Sachen auswendig zu lernen, auch wenn das „die alte Schule“ ist. Dies ist wichtig, um dann weiter mit der Sprache arbeiten zu können und im Anschluss daran natürlich auch mit neuen Lehrmethoden umzugehen. Außerdem stellten alle fest, dass es effektiver ist, wenn man eine Sprache in Kleingruppen erlernt, denn nur so ist es möglich, dass der Lehrer auf alle Lernenden mit ihren spezifischen Problemen eingehen kann.

nagyobb motivációjuk van a tanulásra, mint a gyerekek, hiszen maguktól akarnak tanulni.

Abban megegyezhetünk, hogy a nyelvtanulás során nem elég egy módszert alkalmazni és az sem elég, ha bemagolunk valamit, mint a régi időkben. Fontos az, hogy új tanítási módszereket is alkalmazzunk. Azt persze már mindenki észrevette, hogy a tanítás kis létszámú csoportokban a leghatékonyabb. Így lehetséges, hogy a tanár mindenkire odafigyeljen és tudjon a problémáikkal is foglalkozni.

2.4.1 Der Kossuth-Klub

Die erste Einrichtung, die wir besuchten, war eine Art Volkshochschule mit dem Namen Kossuth-Klub. Der Klub bewohnt eine wunderschöne romantische Villa, die direkt im Zentrum von Pest liegt. Er kann deshalb als Volkshochschule bezeichnet werden, da die Einrichtung – wie uns berichtet wurde – zum Teil vom Staat finanziert wird. Natürlich müssen die Mitglieder ebenfalls einen Anteil bezahlen, wenn sie in diesem Klub lernen wollen.

Der Kossuth-Klub ist die älteste Institution für Erwachsenenbildung in Budapest. Seine Hauptklientel sind Akademiker, die sich nach ihrer Pensionierung hier weiterbilden wollen, aber auch Studenten. Letztere nutzen häufig dieses Angebot, da die Sprachkurse an der Universität oft überfüllt sind. In seinem Lehrangebot ist der Kossuth-Klub wissenschaftlich orientiert. Lernende können hier ein sehr gutes Lernklima vorfinden.

Die Leiterin des Kossuth-Klubs machte uns jedoch auch auf Probleme aufmerksam: So ist es beispielsweise häufig der Fall, dass die älteren Lernenden der Meinung sind, bestimmte Sachverhalte besser als die eigentliche Lehrkraft zu wissen. Mit diesem Problem ist ein Lehrer in der Schule kaum konfrontiert. Auf der anderen Seite sind die erwachsenen Lernenden viel motivierter und man hat als Lehrer mit keinerlei Disziplinproblemen zu kämpfen.

2.4.1 A Kossuth klub

Az első intézet, amit meglátogattunk, egyfajta felnőttoktatási központ volt, a Kossuth klub. A klub egy szeretetre méltó régi villában található Budapest szívében. Ezt a klubot többnyire felnőttoktatási intézetnek sorolják be, hiszen az állam támogatja. Természetesen tagdíjat kell fizetnie annak, aki itt akar tanulni.

A Kossuth klub a legrégebbi felnőttoktatási intézmény Budapesten. A legtöbb tanulója már nyugdíjas akadémikusokból vagy tanulókból áll. A tanulók szívesen járnak ide nyelvtanfolyamokra, hiszen az egyetemi tanfolyamok tömve vannak. A Kossuth klub nagyon a természet tudományok felé orientálódott a kurzus kínálata alapján. Itt a tanulók jobb lehetőséget találnak itt a tanulásra.

Habár a Kossuth klub vezetője felhívta a figyelmünket néhány problémára. Sokszor például az idős tanulók azt hiszik, hogy jobban tudnak dolgokat a tanárnál. Az iskolában tanító tanárok kevesebbet találkoznak ezzel a problémával. Másrészt viszont a felnőtt tanulók sokkal motiváltabbak, ezért a tanároknak nem kell magatartási problémákkal foglalkozniuk.

Ein Sprachkurs besteht maximal aus zehn Teilnehmern, da der Unterricht sonst uneffektiv würde. In den Sprachkursen werden die Teilnehmer auf eine Prüfung vorbereitet. In dieser Prüfung können sie ein Zertifikat erwerben, welches in der gesamten Europäischen Union anerkannt ist. Das heißt, die Prüfungen werden gemäß dem Frankfurter Gesetz entworfen, dann nach Budapest geschickt und die Lernenden können danach ihren Sprachabschluss machen.

Bemerkenswert ist, dass die meisten Lernenden weiblich sind. Damit besteht ein weiteres Problem, nämlich jenes, auch die Männer zu motivieren, sich freiwillig weiterzubilden. Die Gründe, nach denen nur wenige Männer teilnehmen, konnte uns die Leiterin nicht völlig beantworten.

Einer ist möglicherweise ein demographisch-gesellschaftlicher Aspekt, und zwar, dass Männer früher sterben als Frauen. Da meist lernwillige Rentner zu finden sind, kann man so wenigstens eine – wenngleich offenbar nicht die wichtigste – Ursache nennen, warum Männermangel besteht.

Wie schon in Punkt 2.4 beschrieben, hat die Institution ebenfalls damit zu kämpfen, neue Materialien zu beschaffen. Auf dasselbe Problem stießen wir während unseres Besuches in Budapest auch in anderen Einrichtungen.

Egy nyelvtanfolyamon maximum 10 tanuló vehet részt, máskülönben a tanóra nem lenne elég hatásos. A nyelvtanfolyam keretében felkészítik a tanulókat a vizsgára. Ezen a vizsgán egy olyan bizonyítványt szereznek, melyet egész Európában elismernek. Ezeket a vizsgákat a Frankfurter törvény szerint alakították ki, amit aztán visszaküldenek a tanulónak és a tanulók megcsinálhatják a végleges vizsgájukat.

Figyelemre méltó, hogy a női tanulók sokkal többen vannak. Ezzel még egy probléma felmerül, nevezetesen, hogy a férfiakat is motiválják a munka melletti tanulásra. Viszont erre nem tudni a választ, hogy miért csak kevés férfi vesz részt az oktatásban.

Az egyik ok demográfiai eredetű lehet. Méghozzá az, hogy a férfiak hamarabb halnak meg, mint a nők. Mivel többnyire nyugdíjasok vesznek részt a tanulásban, ezért ez az ok nyilvánvaló.

Amint már az előzőekben (2.4) említettük, a tananyag vásárlás gondot okoz, ami nincs másként ebben az intézményben sem. A következő intézetben is ezt a problémát vettük észre.

2.4.2 Die Sprachschule Inter Club

Als nächstes besuchten wir eine private Sprachschule, welche in Buda gelegen ist. Diese Schule gründete sich vor acht Jahren. Zunächst mussten die Lehrkräfte regelmäßig Räume anmieten, wenn sie Unterricht halten wollten. Inzwischen hat sich die Sprachschule etabliert und besitzt eigene Räume.

Der Unterricht wird auf einer gemeinsamen Sprachbasis, dem Englischen, geführt, da sich fast immer viele Nationalitäten in einer Gruppe befinden – mit unterschiedlichen Voraussetzungen für den Erwerb des Ungarischen.

Das Besondere an der Einrichtung ist, dass sie sich ihre Lehrbücher selbst zusammengestellt, wie zum Beispiel für Ungarisch als Fremdsprache. Das Entwickeln eigener Übungsbücher war notwendig, da es für diesen Zweck keine passenden Bücher auf dem Markt gibt. Insgesamt besitzt die Sprachschule drei eigene Bücher – für jede Sprachstufe ein Buch. Sie bereitet ihre Schüler ebenfalls auf eine Prüfung vor, deren Aufgaben in Frankfurt erstellt werden. Man betonte in diesem Kontext, dass die meisten Schüler diese auch bestehen.

Auch in dieser Einrichtung liegt die maximale Gruppenstärke bei zehn Personen. Doch im Gegensatz zum Kossuth-Klub ist das Alter der Lernenden sehr durchmischt, auch der Geschlechter-

2.4.2 Interclub nyelviskola

A másik intézet egy budai nyelviskola volt. Ezt az iskolát 8 éve alapították. Kezdetben a tanároknak szobákat kellett bérelniük, hogy órákat adhassanak. Közben megalapították a nyelviskolát és most már saját épületük van.

Az órák közös nyelvi alapon, angolul, zajlanak, mivel különböző nemzetiségűek járnak egy csoportba – különböző előfeltételekkel a magyar tanulást illetően.

Ami különlegessé teszi ezt az intézményt, az az, hogy saját gyártású könyvek vannak magyar, mint idegen nyelv tanítására. Muszáj volt ezeket a könyveket megírniuk, hiszen nem voltak ilyen jellegű nyelvkönyvek a piacon. A nyelviskolának három különböző könyve van, ami három különböző szintet jelent. Emellett a tanulókat vizsgákra is felkészítik amik Frankfurtból származnak. Itt még elmondták, hogy legtöbb tanulójuk könnyedén leteszi ezt a vizsgát.

Itt is legfeljebb tízen lehetnek egy csoportban. A Kossuth klubbal szemben itt mindenféle korú és nemű tanuló megtalálható. Különböző motivációval érkeznek ide a tanulók ami többnyire a felnőtt

anteil. Die Motivationen, welche die Erwachsenen Lernwilligen mitbringen, sind vielfältig, wie am Beispiel Ungarisch als Fremdsprache verdeutlicht werden kann. Hauptmotivation für die Erwachsenen, Ungarisch zu lernen, ist, dass sie einen ungarischen Partner oder eine Partnerin haben, wegen beruflicher Gründe nach Ungarn gekommen sind oder hier Vorfahren hatten, Verwandte haben und nun wieder nach Ungarn zurückgekehrt sind. Bei manchen ist es auch das bloße Interesse an dieser im Vergleich zu sonstigen europäischen Sprachen exotischen Sprache.

Die Lehrerin, mit der wir sprechen konnten, teilte uns mit, dass sich auch viele Einheimische hier bewerben, um später Ungarisch unterrichten zu können. Das geht natürlich nicht, da man eine weitaus gründlichere Ausbildung braucht, um als Fremdsprachenlehrer tätig sein zu können. Das heißt, wenn man in Ungarn unterrichten will, muss man eine universitäre Laufbahn genau in der Sprache, die man lehren will, absolviert haben.

Des Weiteren erklärte uns die Leiterin, dass sie viel lieber Erwachsene unterrichtet, da diese motivierter sind und man nicht mit Disziplinproblemen zu tun hat. Man kann sich ganz auf das Unterrichten konzentrieren. Natürlich müsse man aber beachten, dass alte Menschen viel langsamer lernen. Auf Grund dessen wird auf Wunsch älteren Lernern zusätzlich Privatunterricht angeboten, in dem sie den Lehrstoff wiederholen und festigen können.

korukból adódik. Legtöbbször abból adódik a motiváció, hogy magyarral házasodtak össze, esetleg a szakmájukhoz kell a nyelv vagy a rokonaik laknak itt. Másokat csak azért érdekel, mert ez egy egzotikus nyelv.

A tanár azt is elmondta, hogy sok helyi lakos tanít magyart. A tanár azt is elmondta, hogy ez nem helyes, mivel ehhez egy külön képzés kell, hogy valaki magyart taníthasson külföldieknek. Ez azt jelenti, ha valaki náluk akar tanulni, akkor ahhoz el kell végeznie egy ilyen tanfolyamot.

Azt is elmondta, hogy szívesebben tanít felnőtteket, hiszen ők sokkal motiváltabbak és nem kell magatartási problémákkal foglalkoznia. Tehát teljesen a tanulásra tudnak koncentrálni. Viszont azt is figyelembe kell venni, hogy az idős emberek lassabban tanulnak. Ennek tükrében az idős tanulóknak kiegészítő magántanítást is felajánlanak.

Bezüglich der Methoden berichtete sie Ähnliches wie unsere anderen Interviewpartner an den Institutionen, welche wir besuchten, um einen Einblick in den Erwerb von Fremdsprachen bei Erwachsenen zu erhalten. Es ist einfach unablässig, gewisse Sachen, wie zum Beispiel die Grammatik, auswendig zu lernen. Dies gilt besonders für die ungarische Sprache, da hier die Grammatik sich von jenem indogermanischen Ursprung signifikant unterscheidet. Nachdem die Grammatik stufenweise verinnerlicht worden ist, wird natürlich gesprochen und versucht, die Sprache so lebensnah wie nur möglich zu vermitteln – immer soweit, wie es die Lehrmaterialien zulassen.

A módszereket tekintve ő is hasonlóakat említett azokhoz, amiket eddig bemutattunk. Fontos, hogy néhány dolgot, mint például a nyelvtan, megtanuljanak kívülről. Ez különösen fontos a magyar nyelv esetében, hiszen nem Indo-Germán eredetű nyelv. De amint a nyelvtant elsajátították, a nyelvet beszélni tudják és az emberek megpróbálják minél életszerűbben használni és amennyire a tananyagok ezt engedik.

3. E-Learning

Um eine aktuelle Methode vorzustellen, mit deren Hilfe man eine Sprache nicht auf traditionellen Wegen erlernen kann, haben wir das Lernen mit Hilfe elektronischer Medien – E-Learning – gewählt.

Eine der ersten Lernmaschinen wurde im Jahre 1588 vom italienischen Ingenieur Agostino Ramelli entwickelt, als er für den König von Frankreich ein so genanntes Leserad erfand. Mit diesem Leserad wurde das Zurückgreifen auf verschiedene Literaturquellen ermöglicht ohne ein ständiges Hin- und Herlaufen.

1971 startete die National Science Foundation (NSF) in den Vereinigten Staaten von Amerika zwei Großprojekte mit dem Ziel, die Effizienz computergestützter Instruktion für den Unterricht zu beweisen. Zum einen handelte es sich dabei um das Projekt Time-shared Interactive Computer Controlled Information Television (TICCIT) und zum anderen um das Projekt PLATO (Programmed Logic for Automatic Teaching Operation). Als Fazit dieser beiden Untersuchungen konnte die NSF den computerunterstützten Unterricht als wirksames Hilfsmittel bestätigen.

Ende der 90er Jahre erfuhr E-Learning mittels der Verbreitung des Internet einen ausgesprochen starken Aufschwung. In Deutsch-

3. E-Learning

Egy aktuális módszer bemutatásához az elektronikus médiák, E-Learning, segítségével történő tanulást választottuk. Ennek a módszernek az alkalmazásával el lehet sajátítani egy nyelvet nem hagyományos úton.

Ennek az előtörténelme: Az első tanulási gépek egyikét Agostino Ramelli olasz mérnök fejlesztette ki 1588-ban, amikor a francia király számára egy úgynevezett olvasókereket talált fel. Ennek az olvasókeréknek a segítségével különböző irodalmi forrásokat lehetett visszakeresni anélkül, hogy állandóan ide-oda kellett volna lapozni.

A National Science Foundation (NSF) 1971-ben indított el az Amerikai Egyesült Államokban két nagyszabású projektet azzal a céllal, hogy bizonyítsa a számítógép általi utasítások tanításra gyakorolt hatékonyságát. Az egyik projekt a Time-shared Interactive Computer Controlled Information Television (TICCIT) nevet viselte, míg a másik a PLATO, Programmed Logic for Automatic Teaching Operation néven futott. A két vizsgálat összefoglalásaként a NSF azt a következtetést vonta le, mely szerint a számítógépes tanulás egy hatékony segédeszköz.

A 90-es évek végén az internet elterjedésének köszönhetően egy erőteljes fellendülés következett be az elektromos tanulás területén.

land hat sich der Begriff „E-Learning“ seit Mitte der 90er Jahre etabliert. Das Bundesministerium für Bildung und Forschung hat seitdem mehrere Initiativen ins Leben gerufen, wie zum Beispiel die Initiative „Schulen ans Netz“, „Neue Medien in der Bildung“ und die so genannte „Notebook-University“.

Vorteile und Probleme des elektronischen Lernens sowie die Umsetzung dieser Methode sollen im folgenden Kapitel behandelt werden.

Németországban az "E-Learning" mint fogalom a 90-es évek közepétől kezdett meghonosodni. A Művelődési és Kutatási Minisztérium azóta ezzel kapcsolatosan néhány kezdeményezést hívott életre, mint például az "Iskolák a hálózatra", "Új médiák a képzésben" és úgynevezett "Notebook-University".

Az elektromos tanulás előnyeit és problémáit, valamint ennek a módszernek az alkalmazását a következő fejezet tárgyalja.

3.1 Historische Hintergründe des E-Learning

Der Mensch selbst stellt den größten Wert für den Wissenschaftler dar, um herauszufinden, wie man das Wissen der Menschheit in einer greifbaren und für jeden annehmbaren Art und Weise bündeln und erfassbar machen kann. Ausreichend erworbenes Wissen ist eine Energie, die verwendet werden kann, um sich auf dem Arbeitsmarkt erfolgreich zu integrieren und einen gut bezahlten Beruf zu erlangen.

Firmen versuchen, ihre Angestellten in möglichst kürzester Zeit an der modernsten Ausrüstung auszubilden und sie entsprechend den neuesten Standards arbeiten zu lassen.

Dies ist wichtig für den Arbeitgeber, da permanente Schulungen oder Weiterbildungsreisen zu kosten- und zeitaufwändig wären und es zu Störungen im Arbeitsklima unter den Angestellten und Vorgesetzten kommen könnte: „It is important for them to save time because traveling for hours would take away employees' working time or it would reduce their free time which would lead to annoyances for both the employee and the employer.“⁴

Mit der Entwicklung von so genannten Internetfachleuten können Arbeitnehmer spezielles Wissen im Umgang mit dem elektronischen Netzwerk erlernen und Institutionen sind durch die Ausbreitung via Internet überall und jeder Zeit für alle erreichbar. Im

3.1 Az E-learning létrejöttének történelmi előzményei

Napjainkban a legnagyobb érték az emberi erőforrás, ezért a tudósok azzal kezdtek el foglalkozni, hogy a tudást hogyan lehetne úgy materializálni, hogy az, mindenki számára a legkönnyebben elérhető legyen. A tudás ugyanis egy olyan hatalom az emberek kezében, amit a legkönnyebben fel lehet használni, és el lehet adni.

A cégek is arra törekcsenek, hogy dolgozóikat a legrövidebb idő alatt, a legkorszerűbb eszközökkel tudják tovább képezni, hogy a legújabb standardok alapján dolgozzanak.

Fontos, hogy a tudás megszerzése miatt ne kelljen órákat utazni, hiszen ez elvenné a munkára fordítható időt vagy a dolgozók szabadidejét rövidítené meg, ami kellemetlenségeket szülne mindegyik fél számára: „It is important for them to save time because travelling for hours would take away employees' working time or it would reduce their free time which would lead to annoyances for both the employee and the employer.“⁴

Az információs technológiai fejlődésével a szakembereknek sikerült egy olyan területet kihasználni a tudás továbbadásához és fejlesztéséhez, amihez kényelmesen hozzáférhet szinte mindenki. Ez az Internet, és ezen belül az elektronikus tanulás formája, az E-

Folgenden soll hier nun die modernste Methode für Studierende dargestellt werden – das E-Learning.

E-Learning scheint aber nur das neueste Konzept im ausgehenden 20. Jahrhundert zu sein. Jedoch ist dies nicht der Fall. Ein „Vorfahre“ des E-Learning ist die so genannte Fernausbildung, die sich bereits auf das 18. Jahrhundert in den Vereinigten Staaten von Amerika zurückdatieren lässt. Diese Ausbildungsform basierte auf gedruckten Materialien, welche den Wissenshungrigen zugesandt werden konnten. Sie wurde auch in Europa, genauer in Großbritannien, Frankreich und Deutschland, im 19. Jahrhundert eingeführt.

In den sechziger Jahren war die British Open University das erste Institut, das Kurse per Fernausbildung anbot, wobei die Studierenden damit gleichzeitig einen akademischen Grad am Ende des Kurses erreichen konnten. Heute nutzt man in erster Linie die Methode des E-Learning für diese Art der Fernausbildung. Sie hilft den Wissbegierigen, auf bequemem Wege in relativ kurzer Zeit ein breites Spektrum an Wissen per Internetplattform zu erwerben.

learning.

Az E-learning napjainkban egy nagyon újszerű fogalomnak hangzik és a laikus szemlélőnek, úgy tűnhet, hogy ez kizárólag a 21. század találmánya. Valójában az E-learning a távoktatásból nőtte ki magát, annak elektronikus formája. A távoktatásnak pedig igenis van története, amit az E-learning előzményeként tekinthetünk. Az Egyesült Államokban már a 18. században elkezdődött a nyomtatott alapú levelező oktatás. Ez az oktatási forma a 19. században áterjedt Európára is.

Az 1960-as években új technológiák segítségével az angliai Nyitott Egyetem (Open University) volt az első intézmény, amely távoktatás segítségével diplomás képzést indított. A World Wide Web révén új kommunikációs csatornák nyíltak meg. Ezek segítségével új lehetőséget teremtettek a tanulni vágyók számára mind hagyományos és nem hagyományos úton.

3.2 Was ist E-Learning?

Das Konzept des E-Learning verbindet sämtliche Lernformen, wurde auf der Basis modernster Technologie entwickelt und wird online genutzt. Die Bezeichnung E-Learning ist eine Kurzform: The word itself is the short form of „electronic learning“.⁵

E-Learning ist eine organisierte Form des Studierens oder Unterrichtens, wobei der Computer die einzige Möglichkeit zur Kommunikation zwischen dem Lehrer und dem Kursteilnehmer ist. Lehrer und Kursteilnehmer stehen synchron oder asynchron über Internet in Verbindung. Problematisch wird es dann, wenn ein Sachverhalt nur begrenzt über diese Lernform erklärbar ist, da E-Learning noch Entwicklungsbedarf ausweist.

Die Effektivität des Bildungsweges über E-Learning setzt sich aus verschiedenen Komponenten zusammen: Von der Qualität der auf der Plattform bereitgestellten elektronischen Lernmaterialien, dem Interesse und der Motivation der Lernenden und der Höhe der Anforderungen an sie.

Auch weitere digital funktionierende Methoden, wie beispielsweise die Nutzung von CD-Rom oder DVD, gehören ebenfalls zum Repertoire des E-Learning, wobei aber hierfür ein Internetzugang nicht notwendig ist.

3.2 Mi az E-Learning?

Az E-Learning egy olyan gyűjtőfogalom, mely magába foglalja az összes olyan tanulási formát, melyeket a legújabb technológiák segítségével fejlesztettek ki és online lehet őket alkalmazni. Maga a szó az angol „electronic learning“ (= elektronikus tanulás) szónak a rövidítése.⁵

Az E-Learning egy olyan szervezett tanulási és oktatási módszer, ahol a hallgató és az oktató közös kommunikációs eszköze a számítógép. A tanár és a diák egyidejűleg kommunikálnak az Interneten egy bizonyos program segítségével, és így lehetséges a valós idejű tanulás.

Nehéz azonban egy olyan dolgot behatárolni, ami még mindig nem fejlődött ki végérvényesen. A tananyag készítői, a piaci igények és felhasználók (esetünkben a tanulók) is meghatározzák, miként alakuljon az E-Learning.

Az E-Learning részeként funkcionálnak további olyan digitális tananyagok, amelyekhez nem feltétlenül kell Internet csatlakozás, hanem csak egy számítógép szükséges.

Obgleich digitale Lernmaterialien vor ihrer Benutzung oft zunächst aus dem Internet herunter geladen werden müssen, ist das Internet jedoch für die weitere Arbeit mit dem Material nicht mehr zentral. Das bedeutet, man kann auch Kosten sparend offline arbeiten und sich auf den nächsten Kurstermin vorbereiten. Online-Arbeit ist häufig nur für das Empfangen der Materialien und Aufgaben sowie für die Kontrolle des Gelernten vonnöten.

Das im Internet bereitstehende Material enthält alle nötigen Anweisungen für den Umgang mit dem E-Learning-Programm, so dass auch Anfänger nur selten einen Tutor brauchen, der ihnen das System erklärt.

Um ein erfolgreiches Studieren mit der Methode des E-Learning zu gewährleisten, ist es von maßgeblicher Bedeutung, dass der Lernwillige individuell ein hohes Maß an Lernmotivation mitbringt, da er – wie bereits erwähnt – sich vieles selbst aneignen muss und der Lehrer den Lernprozess nur begleitet. Es liegt also in erster Linie am Lernwillen und an der Ausdauer, wie schnell sich der beabsichtigte Lernerfolg einstellt.

Ilyenek a CD-ROM-ok, interaktív DVD-k, illetve olyan digitális tananyagok, amiket az Internetről ugyan le kell tölteni, de további felhasználásukhoz nem szükséges a világhálóra való csatlakozás.

Ez azt jelenti, hogy gazdaságosan lehet offline-on dolgozni és a következő tanfolyam időpontjára felkészülni. Az online-munka gyakran csak anyagok és feladatok eljuttatásához ill. a megtanult anyag ellenőrzéséhez szükséges.

Ezek a tananyagok előre kidolgozott feladatokat, információkat tartalmaznak, ezért a tanulónak lehetősége van magának tanulnia belőlük.

Ez persze azt is magába foglalja, hogy nincsen jelen egy másik, koordináló fél, azaz a tanár, így a tanulás menete és intenzitása a tanulóra van bízva. Az első sorban a tanulás akaratán és a kitartáson múlik, milyen gyorsan áll be az a tanulási siker, amelyre az ember törekszik.

3.3 Vorteile des elektronischen Lernens

Aus welchen Gründen ist diese Methode jedoch so populär geworden? Diese Frage soll mit einigen Begründungen im folgenden Abschnitt geklärt werden.

Einer der zentralen Gründe für die Nutzung des E-Learning ist der zeitsparende Aspekt. Kursteilnehmer müssen nicht, wie im Studienalltag oder zu Weiterbildungsreisen, zunächst zu den Instituten gelangen, welche sich in entfernten Stadtteilen oder ganz und gar außerhalb des Heimatortes befinden können. Sie haben mit dem E-Learning die Möglichkeit, effizient und komfortabel zu Hause zu arbeiten. Ein weiterer zeitsparender Aspekt ist, dass der Lernende sich die Zeit so aufteilen kann, wie es ihm am günstigsten erscheint. Also kann er individuell entscheiden, wann er effektiv lernen kann, auch in den Abendstunden oder an den Wochenenden. Ist eine Lektion mit einem Tutor zu besprechen, so muss dieser Termin natürlich vorher abgesprochen werden, jedoch sind auch die auf der Internetplattform eingerichteten Chaträume ein wertvolles Kommunikationswerkzeug, mit dem sich die Lernwilligen austauschen können.

Das Effiziente an der E-Learning-Methode sind nicht zuletzt die immer wieder verwendbaren digitalen Materialien. Der Lernende kann sie solange benutzen, bis er absolut sicher im Stoffgebiet ist

3.3 Az elektronikus tanulás főbb előnyei

Miért olyan népszerű manapság ez a módszer? Ennek több fő oka is van.

A legvonzóbb tulajdonsága talán az, hogy rengeteg időt meg lehet vele spórolni. Nem kell egyetlen egy intézménybe sem beutazni, ami esetleg még egy városon belül is sok időbe telhet, nem beszélve arról, ha valaki kénytelen egy másik városba utazni az oktatásért. Úgy osztja be a tanulni vágyó az idejét, ami neki a legkényelmesebb. Akár esténként és hétvégén is tanulhat, ha neki az a legmegfelelőbb időpont. Amennyiben az egyik leckét egy ttorral meg kell konzultálni, úgy ezt az időpontot előtte természetesen le kell tisztázni. Azoban az internetes platformon berendezett chat-termek szintén egy értékes kommunikációs eszköznek bizonyulnak, amelyen keresztül a tanulók kicserélhetik gondolataikat.

Az interaktív anyagokat újra és újra elő lehet venni. A tanuló addig használhatja, míg az illető anyagon belül abszolút biztonságot nem szerez és egy új leckével nem kezdhet.

und mit einer neuen Lektion beginnen kann.

Auch für Menschen mit einer Behinderung ist E-Learning eine sehr günstige Methode, da es für sie u.U. noch schwerer ist, zu einem Kurs zu gelangen.

E-Learning wird von einem großen Spektrum der Bevölkerung in Anspruch genommen, da man nur einen geringen Kostenaufwand hat. Weder Fahrtkosten noch Kursgebühren müssen gezahlt werden. Lediglich die Besorgung des Lernprogramms ist evtl. mit einem gewissen pekuniären Aufwand für den Lernenden verbunden.

Für Lehrer und Räume fallen ebenfalls kaum Kosten an, da sie für das E-Learning nicht unbedingt notwendig sind. An dieser Stelle ist jedoch die Frage zu stellen, ob ganz auf Räume verzichtet werden sollte. Doch dies soll erst im folgenden Abschnitt behandelt werden.

Zunehmend wird die elektronische Lernform auch von Unternehmen und Firmen verwendet, um ihre Mitarbeiter zu schulen. Es erspart dem Arbeitgeber, wertvolle Arbeitszeit zu opfern, um Weiterbildungsreisen zu realisieren.

Die Kursteilnehmer können ein Feedback nach der Bearbeitung des digitalen Lernstoffes erhalten. So lässt sich die Genese des Lernerfolgs gut nachvollziehen.

E-Learning ist auch eine gute Lösung für Anfänger, die sich in

A mozgásukban korlátozott embereknek is nagy megkönnyebbülést jelent, ha legfeljebb csak az egyik szobából a másikba kell átmenniük.

Az utazási és az ezzel járó költségeit is csökkentheti a tanuló, ha az elektronikus tanulást választja. Nem beszélve a terem költségekről és az oktató díjazásáról, ami az oktató felet illeti.

Csupán a tanulási program beszerzése jelent bizonyos költségeket a tanuló számára.

A tanár és a terem számára ugyancsak alig merülnek fel költségek, mivel ez az eLearning esetében nem feltétlen szükséges. Ennél azonban felmerül az a kérdés, hogy a termekről teljesen le lehet-e mondani. De ennek a témának a megtárgyalására a következő fejezetben kerül sor.

A munkahelyeken való oktatás is egyre több helyen elektronikus formában történik. Sok helyen azért előnyös ez az oktatási forma, mert így nem kell helyettesíteniük a dolgozókat munkaidőben, nem kell megszervezniük továbbképzési utakat.

A tanuló a tudásszintjéről visszajelzést kaphat egy-egy interaktív tananyag elvégzése után. Így a tanulmányaival való haladása jól nyomon követhető.

Az interaktív tananyag segítségével a tanuló érdeklődését jobban

großen Lerngruppen nicht wohl fühlen und schnell zu Versagensangst neigen oder durch permanente Misserfolge geprägt sind.

Einen weiteren Vorteil bietet das E-Learning dadurch, dass der Lernende seine technischen Kompetenzen im Umgang mit dem Programm ausbauen kann, da er grundlegende Funktionen des Computers anwenden muss.

Junge Menschen, die in der heutigen Zeit aufwachsen, sind mit den neuesten Technologien so vertraut, dass ihnen der Umgang mit E-Learning viel weniger Probleme bereitet als Erwachsenen. Es ist „natürlich“ und oftmals sogar erstrangig für sie, Informationen über das Internet zu erhalten. Mittlerweile ist es fast alltäglich geworden, auch die Kommunikation via Internet laufen zu lassen.

fel lehet kelteni, és mivel más nincsen a környezetében, lehet, hogy bátrabban tanul, mint egy nagy létszámú osztályteremben.

Arról nem is beszélve, hogy nem csupán az adott tananyag elsajátításában segít a digitális tananyag, de a tanuló számítógépes kompetenciáit is fejleszti.

Azok a fiatalok, akik úgy nőttek fel, hogy nem idegen tőlük az információs technológia világa, szinte igénylik, hogy annak segítségével tanuljanak. Számukra teljesen természetes, hogy elektronikus úton jussanak információhoz, és ha szükséges, a napi kommunikációt is az Internet segítségével bonyolítják le. Számukra ez a módszer nagyon vonzó lehet, és könnyebben lehet őket ezen a módon tanítani.

3.4 Problematische Aspekte der Methode E-Learning

Bisher haben wir besprochen, dass E-Learning den Kursteilnehmern eine große Gestaltungsfreiheit bietet. An diesem Punkt stellt sich aber die Frage, ob und wie die Lernenden mit dieser Freiheit umgehen können?

Kursteilnehmer, die entweder ein gewisses Alter erreicht haben oder ausreichende Motivation haben, sind durchaus in der Lage, mit dieser Zwanglosigkeit umzugehen. Aber was passiert mit Lernenden, die durch die Freiheiten des E-Learning eher zum Faulsein animiert werden?

Generell kann man sagen, dass junge Menschen nicht durchweg vom E-Learning profitieren. Wirklichen Nutzen gewinnen Erwachsene dann aus dem Angebot des E-Learning, wenn sie motiviert genug sind, ihren Lernprozess selber zu steuern und zu kontrollieren. Motivation und Selbstdisziplin sind die Hauptvoraussetzung für ein erfolgreiches Lernen dieser Art.

Für Anfänger ist es nicht nur aus Gründen der Motivation schwieriger, in E-Learning einzusteigen. Viele schätzen es, dass sie sich im Falle auftauchender Probleme mit Mitlernenden austauschen können. Das geht beim E-Learning nicht – zumindest nicht so einfach. Probleme entstehen zum Beispiel bei der Materialauswahl oder bei mehrdeutigen oder unverständlichen An-

3.4 Problémás pontok, amik még megoldásra várnak

Amint az eddigiekből kiderült, az elektronikus tanulás elég nagy szabadságot nyújt a tanulóknak. De vajon tudják-e kontrollálni a tanulók ezt a szabadságot?

Egy bizonyos korosztály, aki elég nagy motivációval és önkontrollal rendelkezik, biztosan.

De mi történik azon tanulókkal, akik az E-Learning-ből adódó szabadság következtében lustaságra motiválódnak?

Viszont egy tizenéves diákra biztosan nem lehetne rábízni ezt a fajta tanulást. Az E-Learning-et nem az ő számukra találták ki. Sokkal inkább a felnőttoktatásban alkalmazzák és ott is csak akkor hatásos igazán, ha a felnőtt tanulóknak van motivációja a tanuláshoz.

Az egyéni tanulás hátránya lehet az is, hogy nincsen társ tanuló, akivel az esetleges problémákat meg lehetne beszélni. Habár az online tanulás nyújtotta lehetőségek (chat szoba, fórum) erre a célra lettek kifejlesztve, mégsem tudja azt a fajta szolgáltatást nyújtani, mintha a tanuló mellett ülne valaki. Problémák például az anyag kiválasztása során ill. többértelmű vagy nem egyértelmű

weisungen. Auf die Problematik der mehrdeutigen Anweisung gehen wir an anderer Stelle näher ein.

Deshalb können Lernende, die gewohnt sind, beim Lernprozess einen Partner zu haben, Schwierigkeiten haben, wenn sie selbstständig lernen müssen.

Eine weitere Voraussetzung an den E-Learning anwendenden Lernenden ist seine technische Kompetenz. Das bedeutet auch, dass ein gewisser Standard der Beherrschung des Computers da sein muss. Auch darf die Technik nicht veraltet sein, denn wenn man einen zu alten Computer hat, kann es zu Problemen mit dem Einsatz der E-Learning-Programme kommen.

Beispielsweise könnten diese mehr Arbeitsspeicher benötigen. Weitere technische Probleme ergeben sich in der Kommunikation mit Kopfhörern und der dazu gehörigen Software. Wenn Mikrofon oder Kopfhörer schlecht sind, wird die Kommunikation stark beeinträchtigt. Das ist besonders beim Fremdsprachenlernen ein Problem, denn durch schlechte Tonwiedergabe kann die Aussprache des Lernenden nicht hinreichend kontrolliert und berichtigt werden.

Weiterhin ist es von Nachteil, dass der Lernende i.a. keine Anmerkungen oder Stichpunkte in seine digitalen Aufzeichnungen machen kann. So hat man nur die Möglichkeit, sich die Unterlagen auszudrucken um dort Ergänzungen vornehmen zu können. Das

utasítások során adódnak. Ezt a probematikát egy másik helyen fogjuk megvilágítani.

Ezért azoknak a tanulóknak, akik megszokták, hogy van egy társuk is a tanulás során, nehézségeket okozhat az egyedül való tanulás.

Az elektronikus tanulás igényel bizonyos technikai háttérrel is, amit a tanulóknak be kell szerezniük. Ha nem olyan jók a technikai felszerelésük, akkor az problémákat okozhat a tanulás során. A túl lassú Internet kapcsolat lelassítja a hangátvitelt a tanuló és a tanár között, sőt, torzulások is keletkezhetnek, amik legfőképpen a nyelvtanulásnál okozhatnak problémát.

Például ezek az eLearning programok több tárolási kapacitást igényelhetnének. További műszaki problémák a fejhallgatón és ehhez tartozó szoftvéreken keresztül történő kommunikáció során adódnak. Ha a mikrofon és a fejhallgató nem megfelelő, akkor a kommunikáció erősen erősen korlátozott. Ez első sorban az idegennyelvek tanulása során jelent problémát, hiszen a rossz hangminőség következtében a tanuló kiejtését nem lehet megfelelően ellenőrizni és javítani.

A tanulók számára az is nehézséget okozhat, hogy némely digitális tananyagokba nem tudnak beleírni, jegyzetelni. Ezért vagy ki kell nyomtatniuk a tananyagot, és így papír formájában tudnak rá jegyzetelni (ami innentől kezdve már annyira nem is E-Learning) vagy

wiederum bedeutet, dass man unterschiedliche Medien an Lernutensilien hat, und wenn man mal etwas braucht, es nicht sofort wieder findet. Einige Fachleute haben an diesem Problem gearbeitet und versucht, bessere Programme zu entwickeln. Zum Beispiel kann der Lernende bei neueren Programmen mit einer digitalen Feder auf den Bildschirm schreiben.

Problematisch ist auch ein weiterer Fakt, die Prüfung. Während der Prüfung oder der Klausuren ist es für den Lehrer schwer zu kontrollieren, ob der Schüler außer den zugelassenen noch zusätzliche Materialien benutzt, um die Aufgaben zu lösen. In diesem Fall hilft auch keine Webkamera, da diese nur einen kleinen Ausschnitt vom Schüler und dem Zimmer zeigt. Somit kann man unentdeckt Hilfe in Büchern holen oder gar durch eine zweite Person, die im Raum anwesend ist.

Da es für dieses Problem noch keine Lösung gibt, halten es die meisten Einrichtungen so, dass die Tests in klassischer Weise in Lehrräumen stattfinden. Von Angesicht zu Angesicht kann man viel besser kontrollieren, ob alle Teilnehmer ehrlich arbeiten. Anzumerken ist hierbei, dass es kein Zwang für die Einrichtungen ist, die Klausuren face-to-face durchzuführen. Es ist also die freie Entscheidung der Institutionen, ob die Prüfungen klassisch oder via Internet absolviert werden.

külön jegyzeteket készítenek a digitális tananyaghoz, ami azért problémás, mert az egyik fele a számítógépen lesz a tananyag, a másik pedig papírokon. Erre a problémára próbálnak a szakemberek olyan programokat kifejleszteni, amely érintőképernyős és érzékelni, ha digitális tollal írnak rá.

Ezeknél is nagyobb problémát jelent a számonkérés. Míg a tanulás során a tanuló egyedül van, és azt csinál amit akar, a számonkérésnél nem lehetne segédeszközöket használni. Ezt viszont egy csupán virtuálisan jelenlévő tanár nem tudja ellenőrizni. Ha be is kapcsolja ugyan a webkameráját és látja a tanulót, az egész szobát nem tudja belátni és nem tudja ellenőrizni, hogy van-e egy másik személy mondjuk a kamera mögött. Vagy esetleg vannak-e különböző segédanyagok a tanulónál, amit esetleg a kamerából nem látni.

Ezért a legtöbb E-Learning módszerrel oktató intézmény a vizsgáit egy hagyományos tanteremben tartja, ahol több tanár is jelen van, így ténylegesen felmérhetik a tanuló tudását. Az pedig az intézménytől függ, hogy a vizsgán számítógépes, digitális tesztek kapnak a tanulók, vagy hagyományos formában, papírra írhatják le válaszaikat.

Wenn die Lernenden ausreichenden Fleiß aufbringen, dann ist der Lernstoff leicht erschließbar und der Internet bietet eine Fülle von ergänzendem Material. Aber immer vorausgesetzt, dass diese Hilfsmaterialien aus vertrauenswürdigen Quellen stammen. Damit eröffnet sich ein weiteres Problem, nämlich das sinnvolle Auffinden von Internetquellen. Es gibt unzählige Webseiten, die teilweise aber nur von zwar begeisterten aber unfähigen Personen gestaltet wurden und irreführende Informationen enthalten..

E-Learning organisierenden Institutionen und Firmen ist dies natürlich bekannt. Man versucht das Problem zu lösen, indem entweder Pakete geschnürt werden oder im Sinne der „guided tour“ zielführende Internetquellen empfohlen werden. Damit wird gleichzeitig die Wahrnehmungskompetenz der Lernenden für gute Webseiten geschärft.

Ha tanulóink elég szorgalmasak, akkor könnyedén elsajátíthatják a tananyagot és az Internet segítségével sok kiegészítést is olvashatnak az adott tananyaggal kapcsolatban. Feltéve, ha ezek a segédanyagok megbízható forrásból valók. Ez pedig ugyan csak egy újabb gond, hogy a tanulók hogyan szűrjék ki, a számukra megfelelő tananyagokat. Nagyon sok olyan weboldal van, amit egy lelkes, ám de nem hozzáértő személy készített, és emiatt lehetnek téves információk is rajta, a megadott tananyaggal kapcsolatban. Erre persze már jó néhány E-Learninggel foglalkozó cég talált megoldást: vannak, akik saját maguk által összeállított anyagot használnak, míg mások összegyűjtik azokat az oldalakat, amiket tanulóknak ajánlanak a „guided tour” értelmében. De éppen ezért, a tanulóknak is ügyelniük kell arra, hogy milyen segédoldalakat nézegetnek.

3.5 Technische Grundlagen

Wie bereits erwähnt wurde, ist es von Vorteil, wenn die Kursteilnehmer einen bestimmten technischen Wissens- und Könnenshintergrund mitbringen. Es erweist sich für das Anwenden des E-Learning als äußerst günstig, einen Computer und Internetanschluss hoher Leistung als Ausgang zu haben, da spezielle Programme häufig nur auf einem jüngeren PC laufen.

Welche Software muss der Lernende nun besitzen?

Universitäten besitzen in der Regel Netzwerksysteme, für welche jeder Student einen eigenen Benutzernamen mit Kennwort bekommt, um sich in das Internet einzuloggen. Es ist dort für die Anwendung von E-Learning nicht nötig, das Datenmaterial auf den eigenen Computer zu installieren, jedoch ist ein ständiger Internetzugang für den Kursteilnehmer auch zu Hause Voraussetzung.

Ein Lernprogramm mit diesen Lernvoraussetzungen bietet beispielsweise Breeze, welches von Macromedia entwickelt wurde.

Der Lernende loggt sich in das System ein, er hat dann sowohl das von einer Webcam aufgenommene kleine Bild des Lehrers vor sich als auch ein als PowerPoint-Präsentation vorbereitetes Lehrmaterial. Rechts findet er ein Menü vor, mit dessen Hilfe er ergänzende Ton-, Video- und Textfiles aufrufen kann, womit das

3.5 Technikai háttér

Amint azt már említettem, a tanulóknak egy bizonyos mértékű technikai háttérre van szükségük, hogy elektronikus formában tanulhassanak. A gyors számítógép és Internet kapcsolat elengedhetetlen.

De vajon milyen szoftverekre van szüksége a tanulónak?

A virtuális egyetemek többnyire rendelkeznek saját E-Learning keretrendszerrel, melyhez a tanuló kap egy felhasználó nevet és jelszót és webes felületen tanulhat. Nem kell semmit sem letöltenie a gépére, viszont ezek a rendszerek csak Interneten keresztül érhetőek el.

Ilyen keretrendszer a Macromedia cég által kifejlesztett Breeze nevű program.

A tanuló belép a rendszerbe, és előtte van egy kis képen a tanár web kamera által közvetített képe, a rendszer közepén egy PowerPoint-ban összeállított tananyagot láthat, és a képernyő jobb oldalán van egy menürendszer. A menü rendszerbe hang-, video- és szöveges fájlokat is fel tudnak tölteni a tanárok, ezzel is bővítve

Methodeninventar bereichert wird. Auf diese Weise lässt sich ein äußerst abwechslungsreiches Lernen gestalten.

Kleinere Firmen können sich ein solch umfangreiches System wie Breeze finanziell kaum leisten, aus diesem Grund verwenden sie häufig offene Programme und verschicken einzelne Materialien an ihre Mitarbeiter per Email. Beispiele für offene Programme zum freien Austausch sind Skype für Internettelefonie und -bildtelefonie oder Moodle als kostenlose vielseitig einsetzbare Lernplattform.

Speziell in Ungarn gibt es Programme für das Kreieren und Erstellen digitaler Lehrmittel der Firma Lapoda Multimédia;. Außerdem gibt es eine kostenlose Sprachschule für alle Interessierten, Lehrmaterial zusendet..

Dazu muss man sich unter dem Link www.5percangol.hu anmelden und man erhält wöchentlich digitalisierten Lernstoff für das Erlernen und Festigen des Englischen.

a módszertani tárat. Így egészen változatos órát fel lehet építeni.

A magánvállalkozásoknak viszont nem mindig van megfelelő anyagi háttérük egy keretrendszer megvásárlásához, ezért az Internet nyújtotta ingyenes szoftvereket használják, mint a Skype és a tananyagot e-mail-ben küldik el a tanulónak. Szabad gondolatcserét támogató nyitott programokra vonatkozó példák a skype hangon vagy képen keresztül vagy a moodle mint ingyenes sokoldalúan bevezethető tanulási platformon.

Magyarországon ilyen az ingyenesen használható program a Lapoda Multimédia cégtől. Hazánkban is található egy nyelviskola, mely küld kiegészítő tananyagot a tanulónak, illetve bárkinek, aki feliratkozik a hírlevelükre.

Erre a szolgáltatásra a www.5percangol.hu címen lehet feliratkozni, és hetente kaphatunk digitális tananyagot, ami segít az angol nyelvtanulásban, és fejleszteni lehet vele eddigi tudásunkat.

3.6 Lehren und Spracherwerb mit Hilfe des E-Learning

Das größte Angebot im Rahmen der Weiterbildung nimmt in beiden Ländern der Bereich des Spracherwerbs ein, da hier die größte Nachfrage ist.

In Deutschland wie auch in Ungarn ist es üblich, dass mindestens eine Fremdsprache obligatorisch in der Schule gelehrt wird. Um im heutigen Berufsleben bestehen zu können, werden aber meistens mehrere Sprachen vorausgesetzt. Aus diesem Grund bilden sich Arbeitnehmer entweder selbst weiter, indem sie zum Beispiel eine Sprachschule aufsuchen, oder sie erhalten eine Weiterbildung über ihren Betrieb. Wenn sich die Arbeitnehmer selbstständig fortbilden, entsteht häufig das Problem, dass sich die Arbeitszeiten mit denen des Sprachkurses überschneiden. E-Learning bietet für dieses Problem eine gute Lösung, denn bei dieser Art des Lernens können Lernende außerhalb der Arbeitszeit bequem zu Hause lernen. Das heißt, man ist an keine festen Lernzeiten gebunden. Zudem spart man den Anfahrtsweg zur Sprachschule, der mitunter sehr lang sein kann.

Da die Firmen selbst daran interessiert sind, dass sich ihre Mitarbeiter weiterbilden, entwickeln sie verstärkt firmeneigene E-Learning Programme.

Die Herausforderung für die Firmen besteht darin, Programme zu

3.6 Nyelvtanulás és tanítás E-Learning segítségével

Manapság az egyik leggyakrabban oktatott tantárgy az idegen nyelv.

Mind Németországban, mind Magyarországon a tanulóknak legalább egy kötelező nyelvet már az általános iskolában tanulniuk kell, de aki jól fizető állást szeretne kapni, annak érdemes két nyelven, legalább középfokon beszélnie. Ezért a tanuló vagy magától keresi meg a nyelvtanárokat, nyelviskolákat, vagy maguk a cégek küldik el a dolgozóikat nyelvtanfolyamokra. Viszont a cégek nem szeretnék, ha dolgozóik a nyelvtanfolyamok miatt mindig el kéredzkednének munkájukból. Ezért számukra a legelőnyösebb oktatási forma az E-Learning. Ennek segítségével a dolgozók munka után, otthon kényelmesen tanulhatnak, és nem kell hamarabb elmenniük munkahelyükről. Ez azért is jobb megoldás, mert munka után egyenesen haza mehetnek, és nem kell még máshova utazgatniuk a dolgozóknak.

Éppen ezért nagyon nagy hangsúlyt fektetnek egyes cégek az Internetes nyelvoktatás fejlesztésére.

Mivel a nyelvoktatás elég gyakorlatias, a tanároknak elég sok fajta

entwickeln, die auch die Aussprache des Lernenden überprüfen können, denn eine korrekte Aussprache ist einer der wichtigsten Aspekte beim Erlernen einer Fremdsprache. Beherrscht man die Phonetik nur mangelhaft, spricht man nicht mit der richtigen Betonung, kann man sich nicht wirklich gut verständigen. Eine momentane Lösung für dieses Problem ist, dass im Rahmen des E-Learning regelmäßig Präsenztreffen stattfinden, in denen die Aussprache kontrolliert und geübt wird.

Daneben laufen aber auch Programme, bei denen der Lernende in ein Mikrofon spricht und das PC-Programm die Aussprache simultan bewertet. So kann der Lernende sofort sehen, wo noch Ausspracheprobleme vorherrschen.

Augenblicklich gibt es noch sehr wenige Programme, die eine direktes Feedback zur jeweiligen Aufgabe geben. Ein weiteres beliebtes und technisch leicht lösbares Feature ist, vorgegebene Texte als Lückentexte zu gestalten, in die der Lernende Lösungsbegriffe selbst einträgt und nach gelöster Aufgabe gegebenenfalls korrigiert wird.

Es gibt mittlerweile auch Programme zur Kontrolle der Aussprache, bei denen der Lernende Vorgesprochenes nachsprechen muss und danach vom Programm bewertet wird.

Das Wichtigste ist also die Qualität digitaler Lernhilfen. Dabei müssen die Programmautoren sich einer einfachen und einheit-

tananyagot ki kell dolgozniuk. A legnehezebb talán a szóbeli feladatok megvalósítása. A megfelelő technikai háttér sem mindig tudja biztosítani a megfelelő hangátvitelt torzulás nélkül. Az külföldi nyelvekben viszont nagyon fontos a kiejtés. Éppen ezért a nyelvoktatás során, legalább havonta egyszer kell egy hagyományos órát is tartani a tanulóknak, hogy élőben kipróbálhassák mind azt, amit eddig elsajátítottak.

A nyelvtanítás során viszont nagyon jól lehet alkalmazni a különböző digitális tananyagokat. A legelterjedtebbek a teszt feladatok, mert ezeket ki is javítja automatikusan egy program, ha úgy van beállítva. Így a tanuló kiértékelve is láthatja, hogy mennyit tanult.

Egyelőre viszont még nagyon kevés olyan oldal van, ahol a teszt alá még azt is odaírják, hogy miért az a jó válasz. A másik nagyon kedvelt és technikailag egyszerűen megoldható feladat, a szavak beírása egy szövegbe. Ezt a programot szintén be lehet úgy állítani, hogy kijavítsa, miután a tanuló megcsinálta a feladatokat.

Vannak kiejtést javító programok is, melyben a tanulóknak a hallott szöveget kell újra ismételnie, amit egy program felvesz és kiértékel.

A valósidejű nyelvtanításhoz nagyon jó digitális tananyaggal kell rendelkezni. Fontos, hogy az adott anyagokban egyértelműen

lichen Terminologie bedienen, andernfalls kann es vorkommen, dass die Lernenden Aufgaben nicht oder falsch verstehen oder dass das Erfassen der Programminstruktion unnötig zeitraubend ausfällt.

Oftmals wird der Fehler gemacht, dass Orthografie zu wenig geübt wird. Um dies zu umgehen, wählen viele Lehrer den Weg, schriftliche Hausaufgaben abzufordern, die z.B. per Email an den Lehrer gesendet werden können. Lohnenswert ist dies vor allem bei Programmen, die nicht über eine Orthografiekontrolle verfügen oder wenn die Schüler gebeten werden, sich dieser Kontrolle nicht zu bedienen.

Bei den heutigen Geschwindigkeiten des Internet ist Kommunikation mit den Lernenden eigentlich kein Problem und es gibt mittlerweile auch sehr gute Erfahrungen mit dem Erlernen von Fremdsprachen per E-Learning, wenngleich denkbar ist, dass Präsenzveranstaltungen nach wie vor effektiver sein können.

E-Learning-Methoden werden ständig verbessert. Leider gibt es in Ungarn noch nicht das E-Learning-System, das generell für den Erwerb einer Fremdsprache zu empfehlen wäre. Die an den Universitäten verwendeten Programme sind oftmals nur dafür ausreichend, Lehrmaterial zu präsentieren, ein Real-Time-Lernen ist damit nicht möglich.

Obwohl sich viele Firmen mit Softwareentwicklung für das Spra-

folgalmazzanak a tanárok, máskülönbén lehet, hogy a tanulók nem értik meg már magát a feladatot sem. Ha pedig a tanárnak a feladat magyarázásával kell sok időt eltölteni, akkor nem marad idő a hatékony tanulásra.

A tanár sok esetben nem látja, hogy tanulói helyesen írnak-e le egy szót. Ennek érdekében érdemes mindig feladni nekik egy írásbeli házi feladatot, amit e-mailen keresztül át tudnak küldeni. Érdemes olyan programokban írtni a feladatokat, ahol nincs helyesírás ellenőrző program vagy megkérni őket, hogy ezeket ne használják.

A mai Internet sebességek mellett igen jól lehet kommunikálni a tanulókkal. Saját tapasztalataim alapján a kiejtést is lehet fejleszteni E-Learningen keresztül. Igaz, lehet, hogy ez személyes órák alkalmával még jobban menne, de így sem lehetetlen.

Az E-Learning minősége egyre jobb és jobb. Sajnos Magyarországon csak egy E-Learning rendszer található. Az egyetemeken által használt rendszerek többnyire csak arra jók, hogy üzeneteket küldjünk, anyagokat töltsünk fel rá, de valós idejű tanításra nem használhatóak.

Nagyon sok cég foglalkozik azzal, hogy E-Learning-es anyagokat

chenlernen befassen, wird dem Real-Time-Lernen zu wenig Aufmerksamkeit geschenkt. Hier gibt es leider noch große Lücken, wenn es darum geht, dass sich Schüler und Lehrer via Internet unterhalten wollen. Aus diesem Grund greifen viele Anbieter auf öffentliche Programme, wie zum Beispiel auf Skype, zurück.

Insgesamt sehen wir, dass E-Learning in Ungarn noch in den Kinderschuhen steckt, und unbedingt verbessert und verbreitet werden muss.

fejlesszenek, de valós idejű órákkal nem szolgálnak. Azok, akik valós idejű órákat biztosítanak, nincsen saját rendszerük, csupán a Skypeot használják vagy más ingyenes beszélgető programokat.

Összefoglalóan azt látjuk, hogy Magyarországon az E-Learning még gyerekcipőben jár, sokkal jobban kellene fejleszteni és terjeszteni.

3.7 Resümee

In unserer sich kontinuierlich weiter entwickelnden Lebens- und Arbeitswelt ist der effiziente Umgang mit Ressourcen ein Muss. Menschen suchen stets nach einfachen und kostengünstigen Wegen, um ihre Probleme auf möglichst einfache Weise zu bewältigen. Bildung und Lernen nehmen dabei keine Ausnahmestellung ein. Mit Hilfe neuester Technologien ist E-Learning eine verbreitete Methode für das Studieren und Sich-Weiterbilden, und seine Notwendigkeit wächst kontinuierlich. Gleich, ob Firmen oder Privatpersonen, E-Learning kann von jedem genutzt werden, um sein Wissens- und Könnensspektrum zu erweitern.

Nicht zu negieren sind jedoch die oben erläuterten Probleme, denn E-Learning ist längst noch nicht vollständig ausgefeilt und wird in Zukunft noch bedeutender Verbesserungen bedürfen.

3.7 Összegzés

A mai rohanó világban az időspórolás nagyon fontos mindenkinek ezért az emberek mindig a legegyszerűbb módon próbálják megoldani a problémájukat. A tanulás sem kivétel ez alól. Az E-Learning az Internet segítségével egy gyorsan terjedő módszer és az erre való szükséglet napról napra nő. Habár manapság a cégek használják ezt a módszert legtöbbször, de a magán személyek körében is egyre közkedveltebb.

Ennek ellenére ezt a módszert még fejleszteni kell, véleményem szerint mégis egy lehetséges módja a tanulásnak és a jövőben ez lesz az egyik legsikeresebb oktatási módszer.

4. Fazit

Die Arbeit zeigt unter anderem die Wichtigkeit des Umgangs mit Fremdsprachen. Es ist nicht nur ausschlaggebend, dass Kinder in der Schule Fremdsprachen erlernen, sondern auch im Feld der Erwachsenenbildung zählt das Beherrschen einer Fremdsprache zu einer der Schlüsselqualifikationen. In der heutigen Zeit ist die Kenntnis einer Fremdsprache gleichzeitig dienlich zur Argumentation im ethnischen, kulturellen und sprachpolitischen Kontext der Europäischen Union und darüber hinaus. Im Zusammenhang mit dem lebenslangen Lernen in der Erwachsenenbildung dient der Erwerb von Fremdsprachen nicht zuletzt dem Erhalt der Sprachenvielfalt und damit einer kontinuierlichen Förderung kultureller Sensibilität. Die Eigenverantwortung innerhalb des Lernprozesses bei Erwachsenen zieht einen individualisierten Fremdsprachenunterricht nach sich. Darauf muss sich nicht nur der Lehrende einlassen können, auch der Lernende setzt sich durch eigene Ausgangsvoraussetzungen, Ziel- und Motivationsaspekte dieser Lernform aus. Wie es bereits in der Auswertung der Interviews mit den Fremdsprachenlehrern formuliert wurde, reicht der einmal wöchentliche erlebte konventionelle Unterricht für einen sicheren Fremdsprachenumgang eines Erwachsenen nicht aus. Das heißt, er muss selbst aktiv mitarbeiten und seine Lernziele selbst

4. Fácit

Ez a kutatás megmutatta milyen fontos az idegen nyelvekkel foglalkozni. Kiderült, hogy nem csak a gyerekek tanulnak nyelveket az iskolákban, hanem a felnőttek is, hiszen a nyelvtanulás a kulcskompetenciák közé tartozik. Manapság a mindennapos eszmecsereinkhez is fontos a nyelvtudás legyen szó akár morális, kulturális vagy politikai kérdésekről az EU határain belül vagy kívül. Az élethosszig tartó tanulásban a nyelvtanulás nem csupán a dialektusok megőrzésében segít, hanem a kultúrák közvetítésében is. A felelősség vállalás miatt nagyon kedveltek az önálló tanulási módszerek a felnőttoktatásban. Nem csak a tanárnak kell elhatároznia magát a tanítás során, a tanulónak is meg kell határozni a saját céljai és motivációi. Amint az idegennyelv tanárokkal készített interjúkból is kiderül a hagyományos, heti egy nyelvórak nem elegendő a hatékony tanulásához. Ami azt jelenti, hogy a tanulóknak is együtt kell működniük a tanárokkal és meg kell határozniuk az elérendő célt.

mitbestimmen.

Aus der aktuellen Volkshochschulstatistik des bereits erwähnten Deutschen Instituts für Erwachsenenbildung [DIE] aus dem Jahre 2005 geht hervor, dass in allen Bundesländern der Bundesrepublik Deutschland ein Zuwachs in Sprachkursen im Vergleich mit anderen Angeboten der Volkshochschule stattgefunden hat. Im Vergleich zum Jahre 2004 zeichnet sich jedoch ein Verlust von 0,7% bei der Teilnahme an Sprachkursen ab. Ein Trend, welcher sich bereits im Jahr zuvor zeigte, setzte sich auch 2005 fort, nämlich dass die Gruppe der Lernwilligen ab 65 Jahren zunimmt. Möglicherweise ist dies eine Entwicklung aufgrund des demographischen Wandels in Deutschland, also einer relativen Zunahme der älteren Bevölkerung. Verhältnismäßig konstant geblieben ist der Frauenanteil, über die Hälfte der Teilnehmer innerhalb der Kurse ist weiblich.

Prüfungen, wie die beschriebenen der ungarischen Institutionen, werden auch im Jahre 2005 größtenteils von ausländischen Bürgern in Anspruch genommen.

Ein Schwerpunkt, an welchem die Volkshochschulen in Zukunft arbeiten müssen, liegt auf dem weiteren Ausbau von Programmen und Ressourcen im Lehrangebot. Dem stehen jedoch eine Verringerung des Zeitvolumens, geringere Finanzierungsmöglichkeiten sowie ein allgemeiner Teilnehmerückgang entgegen. Das

A DIE statistikái szerint 2005 óta egy növekvő tendencia figyelhető meg Németországban azok körében akik idegen nyelvet tanulnak szemben más, nem idegen nyelvi kurzusokkal. Ennek ellenére 0,7%-os visszaesés mutatkozik a nyelvtanulók számában 2004 és 2005 között. Ez a növekvő tendencia mutatkozott 2005-ben is méghozzá a 65 év felettiek körében nőtt a tanulási kedv. Lehetőséges azonban, hogy ez a demográfiai változásoknak köszönhető, tehát növekedett az idősebb populáció száma a fiatalokéval szemben. A nők száma nem változott sokat, a kurzusok résztvevőinek a felét nők alkotják.

A magyarországi kutatások kimutatták, hogy a magyar nyelvet is egyre többen tanulták 2005-ben.

A felnőttoktatási intézetekre helyezett hangsúly az általuk ajánlott programokon és tananyagban van. Ennek ellenére az embereknek egyre kevesebb idejük és energiájuk marad a tanulásra és emiatt egy általános visszaesés is mutatkozik. Ez azt jelenti, hogy a felnőttoktatási központoknak kompenzálniuk kell ezt a visszaesést.

heißt, die Volkshochschulen sind gehalten, diese ambivalenten Entwicklungen zu kompensieren.

In ganz Deutschland werden lt. aktueller Statistik insgesamt 1.798 Kurse für Deutsch als Muttersprache angeboten, was etwa 1,1% des gesamten Volkshochschulangebots, welches 163.540 Sprachkurse beinhaltet, entspricht. Das bedeutet, dass der Zweig Deutsch als Muttersprache von 18.542 Personen im Jahr 2006 begonnen wurde. An deutschen Volkshochschulen werden 502 Kurse für Ungarisch, was einem Prozentwert von 0,3 ausmacht, angeboten und mit 3977, also 0,2%, Belegungen von der Bevölkerung in Anspruch genommen. Zur Geschlechterverteilung lässt sich anhand der Prozentzahlen aussagen, dass auch hier die weibliche Teilnehmerzahl mit 68,3% deutlich über jener der Männer von 31,7% liegt.

Bei der Altersverteilung der Nutzung des Sprachangebotes an deutschen Volkshochschulen ist gemäß der DIE-Statistik zu sagen, dass mit 31,1% die Gruppe der 35- bis 49-jährigen die Sprachangebote am häufigsten in Anspruch nimmt. Gefolgt werden sie von den 25- bis 34-jährigen mit 22,5% sowie den 50- bis 64-jährigen mit 21,4%. Innerhalb der Altersgruppe der 18 bis 24 Jahre alten Personen nehmen 11,2% das Kursangebot der Volkshochschulen an. Wie bereits erwähnt wurde, nimmt die Teilnahme der über 65-jährigen an Kursen der Volkshochschule

Németországban 1.798 olyan kurzust tartanak számon, ahol németet, mint idegen nyelvet lehet tanulni. Ez az egész felnőttoktatási központ tanfolyamainak 1,1 százalékát a többi 163,540 kurzus teszi ki. Ez azt jelenti, hogy német, mint idegen nyelv kurzust 18, 542-ször indítanak egy évben. Más központokban összesen 314 686 – szor indították ezt a kurzust 2005-ben. 502 magyar nyelvi kurzust indítanak a Német Felnőttoktatási Központban ami 0,3%.-ot tesz ki és 3977 résztvevője volt, ami 0,2%-os részvétel. A nemek arányára való tekintettel a nők részvétele 68,3%-os volt a férfiaké pedig csak 31,7 %-os.

A résztvevők korát illetően a DIE adatai szerint a 35-49 évesek 31,1%-al veszik legtöbbször igénybe a nyelvi kurzusokat. Őket a 25-34 évesek követik 22,5%-os részvétellel utánuk jönnek az 50-64 évesek 21,4%-al. A 18 és 24 évesek csoportja 11,2 %-át teszi ki az oktatásnak a felnőttoktatási központokban. Mint azt már említettük, a 65 év felettiek csoportjában növekedés figyelhető meg. Ennek ellenére egy 2005-ös statisztika szerint még mindig ők vannak a legkevesebben, csupán 9,4%-ot tesznek ki a résztvevők arányából.

zu, aus der hier vorliegenden Statistik aus dem Jahre 2005 liegen sie jedoch noch auf dem letzten Platz mit einer relativen Teilnahme von 9,4%.

Abschließend lässt sich der Volkshochschulstatistik entnehmen, dass die Sprachkurse den größten Anteil an Unterrichtsstunden im Vergleich zum gesamten Programm der Volkshochschule mit einem prozentualen Anteil von 40,6% ausmachen.

Végül pedig a felnőttoktatási központok statisztikáiból kiderül, hogy a nyelvtanfolyamok a leglátogatottabbak a többi tanfolyam közül, 40,6% -át teszik ki az összes tanfolyamnak.

5. Literatur und Quellen – Irodalom és források

A német csoport által használt irodalom / von der deutschen Gruppe verwendete Literatur

DIE: „Learning Centres: neue Organisationskonzepte zum lebenslangen Lernen in Europa“; Bielefeld; Bertelsmann, 2006

Nittel, Dieter und Kade, Jochen: „Einführung in die Erwachsenenbildung/Weiterbildung“; Stuttgart; Kohlhammer, 1999

Nuisse, Ekkehard: „Vom Lernen zum Lehren: Lern- und Lehrforschung für die Weiterbildung“; Bielefeld; Bertelsmann, 2006

Schiersmann, Christiane: „Profile lebenslanges Lernen: Weiterbildungserfahrungen und Lernbereitschaft der Erwerbsbevölkerung“; Bielefeld; Bertelsmann, 2006

Tippelt, Rudolf: „Handbuch der Erwachsenenbildung/Weiterbildung“; Opladen; Leske & Budrich, 1999

Wiesner, Gisela: „Die lernende Gesellschaft: Lernkulturen und Kompetenzentwicklung in der Wissensgesellschaft“; Weinheim; Juventa-Verlag, 2005

Willpoth, Jürgen: „Einführung in die Erwachsenenbildung“, 2. Auflage; Opladen; Leske & Budrich, 2006

<http://www.stefanjacob.de/Geschichte/Unterseiten/Sprache.php> (Zugriff: 25.10.2006)

http://www.linguistik-online.uni-kiel.de/germanistik_?.htm (Zugriff: 04.11.2006)

<http://www.bmbf.de/de/411.php> (erster Zugriff: 04.11.2006)

<http://www.bildungserver.de/zeigen.html?seite=198> (Zugriff: 06.11.2006)

<http://www.die-bonn.de> (erster Zugriff: 06.11.2006)

<http://www.fremdsprache-lernen.de> (Zugriff: 28.10.2006)

<http://www.sprachenlernen24.de> (Zugriff: 28.10.2006)

A magyar csoport által használt irodalom / von der ungarischen Gruppe verwendete Literatur

Graham, Atwell: Individual learning environment – the future of e-learning?

http://www.elearningpapers.eu/index.php?page=doc&vol=2&doc_id=8553&doclng=12

Kocsisné, Baán Mária: E-Bologna – E-learning fejlesztések EU támogatású projektekből <https://nws.niif.hu/ncd2006/docs/ahu/144.pdf>

Nagy, Attila: Az e-learning. http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=4255&issue_id=467

Tóth, Éva: Oktatás-tanulás-hálózat. <http://www.hier.iif.hu/hu/letoltes.php?fid=tartalom/27>

Vigh, György: E-learning és multimédia – postás szemmel. <https://nws.niif.hu/ncd2005/docs/ehu/007.pdf>

<http://www.elearningpapers.eu/>

<http://e-learningguru.com/>

<http://e-learningcentre.co.uk/>

<http://languagelearning.net/>

<http://www.elearningeuropa.info/main/index.php?page=home>

<http://eulanguages.net/html/home.asp>

<http://www.5percangol.hu>

¹ www.bmbf.de/de/411.php

² Zitat Frau Professor Dr. Barbara Bernhard, aus unserem persönlichen Interview am 11. Dezember 2006 – idézet a Bernhard prof. asszonnal folytatott személyes interjúból

³ Zitat Frau Zsuzsanna Nemesi, aus unserem persönlichen Interview am 01. Februar 2007 – idézet a Nemesi Zsuzsanna asszonnal folytatott személyes interjúból

⁴ Vigh György: E-learning és multimédia – postás szemmel, 2005; Seite 2 – Vigh György: E-learning és multimédia – postás szemmel, 2005; 2 old.

⁵ Tóth Éva: Oktatás-tanulás-hálózat, 2004; Seite 331 – Tóth Éva: Oktatás-tanulás-hálózat, 2004; 331 old.